

Zivot

KULTURNÉ SOCIÁLNI ČASOPIS
FEBRUÁR ♦ ÚNOR ♦ LUTY 1973 ♦ CENA 1 ZŁ

2.

19. februára 1973 začnú oslavu 500. výročia narodenia MIKULÁŠA KOPERNÍKA — vefkého poľského astronóma. Vedľa uverejňujeme stránku z Koperníkovho rukopisu s heliocentrickou sústavou. Dalšie podrobnosti čítajte na 8. a 9. strane.

Nicolaus
Copernicus

V DYNAMICKÝCH ÚLOHÁCH 1973 NAJDÔLEŽITEJŠÍ POSTOJ KAŽDÉHO Z NÁS

Dobre sme začali prácu v roku 1973, druhom roku realizácie uznesení 6. zjazdu našej strany. Najlepším dôkazom toho je vysoké tempo rastu produkcie, ktoré naznamenávame od začiatku roku, ako aj schváľované rôznorodé iniciatívy a rozhodnutia pre ďalší rozvoj pozitívnych spoločensko-hospodárskych procesov v krajine. Každý deň prináša rast spoločenskej aktivity, záväzkov pracujúcich, zlepšenie hospodárnosti a zvyšovanie plánov v závodoch a podnikoch — čo v konečnom výsledku slúži uspokojovaniu rastúcich spoločenských požiadaviek, urýchľuje rozvoj Poľska, ktorý za posledné dva roky kvalitne novej spoločensko-ekonomickej politiky strany, dostať nový rozmach. V tom období sme dosiahli badateľne zlepšenie životných podmienok obyvateľstva a súčasne dynamizáciu celého hospodárstva krajiny. Upevňuje to našu stabilizáciu nielen hospodársku, ale aj politickú. Dosiahnuté výsledky a každodenná prax nám dokázali, že je možný pokrok vo všetkých oblastiach života a ako nerozlučne späté sú spoločenské záujmy a práce jednotlivca s otázkami celku. Výzva strany k pracujúcim, k ich obetavosti, o dodatočnú výrobu, uvoľnilo všeobecnú energiu spoločnosti a na mnohých úsekokoch primieslo prekročenie úloh stanovených plánom. To umožnilo zvýšiť plán na tento rok a vytvorilo priaznivé podmienky pre rýchlejšie dosiahnutie cieľov obsiahnutých v celom päťročnom pláne.

Vo svojom prejave na celostátej porade stranického a hospodárskeho aktív, ktorá sa konala v minulom mesiaci vo Varšave, prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek hovoril o úzkej spojiteľnosti efektivity hospodárstva s rastom spoločenskej angažovanosti obyvateľstva konštatoval: „Začatá pred dvoma rokmi a schválená na VI. zjazde rozvojová stratégia, predpokladajúca vzájomnú závislosť spoločenských a hospodárských úloh, zrozumiteľná a blízka každému občanovi — dovolila odhaliť veľké rezervy tkvejúce v postoji jednotlivých ľudí, zvýšila záujem o dobre hospodárenie, podnetila spoločenskú aktivitu a iniciatívu. Bezprostredným výsledkom tejto dynamickej stratégie sa stala aj modernizácia a urýchlenie procesov prijmania rozhodnutí. Mnohé problémy, ktoré celé roky čakali na rozhodnutie, začali byť riešené, mnohé iniciatívy, ktoré si predtým nemohli preklesniť cestu, boli úspešne využité. Rezervy, ktoré dnes využívame, sú pomerne jednoduché. Majú však základný význam a k ich vyčerpaniu je ešte ďaleko. Mali by sme tomu naďalej priklaďať veľký význam, dôsledne rozširovať kult dobrej práce, zostrovať kritériá hodnotenia práce vo všetkých závodoch a na všetkých pracoviskách.“

Roku 1973 čakajú nás totiž veľké úlohy. Určuje ich nutnosť hospodárskeho rastu a ešte užšie spojenie sociálnych a ekonomickej cielov, dobehnutie hospodársky napredujúcich krajín. Proste, život nás k tomu nútí, že tohoročné úlohy nesmieme odkladať. Jednoduchou pravdou je to, že v našom každodennej živote môžeme a musíme viac a lepšie pracovať, že našu prácu, treba vykonávať efektívnejšie a rýchlejšie. Práve preto, aby lepšie uspokojoval spoločenské potreby, aby sa žilo ľahšie.

„Mal by to byť rok — hovoril Edward Gierek na spomínamej porade — ďalšieho rýchlejšieho rastu národného dochodu, rýchlejšieho rastu priemyselnej a poľnohospodárskej výroby, rok ďalšieho zlepšenia životných podmienok nášho obyvateľstva.“

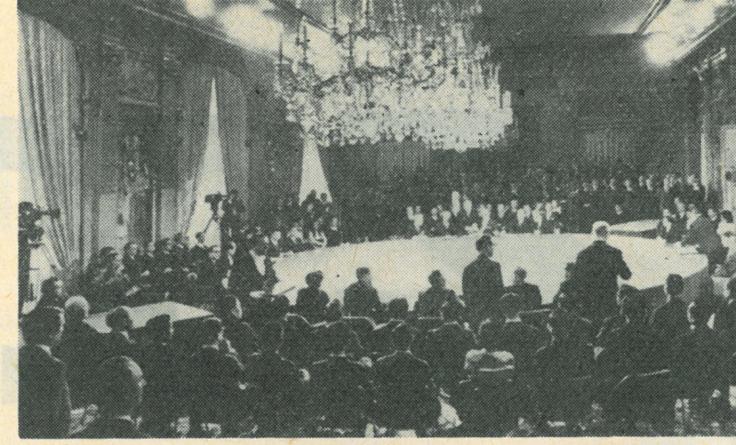
Chceme, aby plánované úlohy boli nielen splnené, ale aj značne prekročené, aby došlo k väčšiemu než sa v pláne predpokladalo zlepšeniu životnej úrovne pracujúcich. V polovici realizácie terajšieho päťročného plánu chceme zvýšiť všetky jeho základné ukazovatele.

Realizujúc pokyny celostátej porady musíme hľadať nové možnosti a riešenia, z ktorých najdôležitejšie je využitie existujúcich rezerv, zvýšenie výrobnej hospodárnosti a predovšetkým rast produktivity práce. Spája sa s tým, ako sa poukazovalo na porade, zvyšovanie pracovnej kultúry, zlepšovanie organizácie, upevňovanie disciplíny, úcta k vlastnému povolaniu, dôsledné a solídne plnenie svojich povinností. Veľké rezervy sa skrývajú aj v efektívnejšom využívaní času, v úspore materiálov, v účelnom a racionálnom hospodárení existujúcimi prostriedkami. V realizácii úloh, ktoré stojia pred vidiekom a poľnohospodárstvom, najdôležitejšou otázkou je naďalej intenzívny rozvoj poľnohospodárskej výroby a chovu. Dá sa to dosiahnuť pomocou lepšieho využívania pôdy, kŕmiv, hnojiv, ako aj pomocou mechanizácie a specializácie jednotlivých gazdovstiev.

V tomto zrýchlenom rytme rozvojových procesov najdôležitejšou a rozhodujúcou vecou je postoj každého z nás. Od toho, ako budeme pracovať a ako využívame možnosti vytvorené rozhodnutiami strany a vlády, závisia konečné výsledky roku 1973. Úspešné výsledky sú teda v našich rukách. Mali by sme si zároveň jednoznačne a dostatočne uvedomiť, že uspokojenie celého radu našich potrieb, ktoré napriek nesporným dosiahnutým výsledkom naďalej existujú a ktoré majú vplyv na nás život, závisi od výsledkov našej každodennej práce.

Adam Chalupec

VE VIETNAMU MÍR

Na snímku: 27. ledna t.r. byla v Paříži podepsána Dohoda o ukončení války ve Vietnamu. Dokument podepsali ministri zahraničí států — účastníci čtyřstranných jednání: Vietnamské demokratické republiky, USA, prozatímní revoluční vlády Jihovietnamské republiky a Saigonu.

V nedeli dne 28. ledna letosního roku v 1.00 stredoevropského času bola ukončena válka ve Vietnamu a tím dvanásťletá ozbrojená intervence USA v této zemi. Spojené státy, nejsilnejší mocnost kapitalistického sveta, nevyhrály a ani nemohly vyhrát válku s touto malou, zemědělskou zemí. Smysl pro realismus a rozvaha diktovala volbu těžkých a dlouho trvajících jednání korunováných podepsáním dohody o ukončení války a nastolení míru ve Vietnamu. Strany, které se

zúčastnily této války, se zavázaly, že zaručí úplný a trvalý mír.

Spravedlivý boj hrđinného vietnamského národa za svobodu, svrchovanost, jednotu a mír, podporovaný socialistickými, demokratickými a protiimperialistickými silami celého světa je ukončen historickým vítězstvím. Mír ve Vietnamu bude mít zajisté kladný vliv na mezinárodní ovzduší a podpoří veškerou iniciativu směřující k zajištění trvalého míru ve světě na věčné časy.

PLR — ČSSR PLODNÁ, PŘÁTELSKÁ NÁVSTĚVA

Na snímku: třetí zleva E. Gierek, čtvrtý zleva P. Jaroszewicz, druhý zprava G. Husák a třetí zprava L. Štrougal během jednání v Praze.

28. ledna letosního roku v Lánech u Prahy ukončili přátelské setkání vedoucí činitelé strany a vlády Polské lidové republiky a Československé socialistické republiky. Polští delegaci vedli E. Gierek a P. Jaroszewicz, československou delegaci G. Husák a I. Štrougal.

Na závěr jednání bylo uveřejněno společné komunike (plné znění v hromadných sdělovacích prostředcích) v němž mj. čteme, že „rozhovory, které byly uskutečněny bě-

hem setkání dokázaly úplnou jednotu národní na všechny projednávané otázky. Probíhaly v srdečném, přátelském ovzduší a v duchu plného vzájemného pochopení“. Výsledkem tohoto setkání bude další všeobecný rozvoj bratrské spolupráce mezi našimi zeměmi, upevňování nenarušitelných svazků přátelství a spojenectví s SSSR a jednoty a semknutosti států socialistického společenství. O praktických důsledcích této návštěvy budeme běžně podávat zprávy na stránkách našeho časopisu.

trebnú a vydarenú a za jej základný záver uznal konštatovanie o značnom pokroku dosiahnutom za posledné dva roky a nutnosť realizácie úloh vyžadujúcich si ešte väčšie úsilie. Výsledky dosiahnuté v priebehu tohto roku budú na jeseň predmetom rokovania celostátej stranicej konferencie.

Navrhuje sa zmenu záštatkového pomeru študentom: bude viač študenti, ale ich výška (od 400 do 1400 zl) bude závisieť od výsledkov v učení. Za skončenie štúdia v termíne každý študent dostane 3000 zl. Nové štipendia budú predstavovať pracovitosť, záujmy a schopnosti.

Do konca t.r. všetky obecné úrady budú mať zaistené celodenné telefónické spojenie a skoro 90 % richtárov bude mať telefóny.

Piotr Jaroszewicz bol na oficiálnej návštive v Indii, kde mal politické rozhovory s ministerskou predsedkyňou Indirou Gándhiovou. Podpisali Deklaráciu o priateľstve a spolupráci a obchodnú zmluvu.

Leonid Brežnev a Georges Pompidou prerokovali počas dvojdňových rozhovorov v Záslaví pri Minsku rozvoj situácie v Európe. Obe strany prejavili spokojnosť s prehlbením sovietsko-francúzskych stykov a vyjadrili ochotu urobiť všetko, čo je nutné, pre úspech európskej konferencie o bezpečnosti.

V Maďarsku zvýšili ceny mlieka a mliečnych výrobkov o 20%, vysoko-percentných alkoholických nápojov o 15%, tabákových výrobkov o 15%. Dôchodcovia a mnohodetné rodiny dostali prídatky vyrovnávajúce zvýšené ceny.

15. januára t.r. v Helsinkách opäť začali prípravne rozhovory pre európsku konferenciu o bezpečnosti a spolupráci.

S GUL'KOU V SRDCI

Smútok a prázdnota. Dlhá, nekonečná prázdnota v tieni tých a holých, pozem ovisnutých krov. A prvý novembrový sneh akoby toto všetko ešte prehľboval. Padal v fažkých sivých vločkách a pokrýval tvrdú ušliapanú zem, vzápäť však mizol a ostala púšť, spomienky a nikam nesmerujúca prítomnosť. V tú chvíľu sa Olge zazdalo, akoby šťastie už nikdy nemalo prísť, akoby hlboko v zemi upadalo zasypávané skalami a hlinou. Oprela sa o vlnkú lavičku a ani necítila chlad, ktorý z nej vanul. Ticho osvetlených hrobov napriek jej clivotu, až začínala cítiť, ako preteká a presiakava spomienkami. Prečo vlastne zašla sem, na miesto, kde sa nedá očakávať radosť, ktorá by spomienky zahnala. Kde je iba smútok tých, čo už nežijú. Ale nech utrpenie bolo akékoľvek, napriek ju pokojom.

Vstala a pomedzi pomníky sa pobralá preč. Miestami pri niektorom postála a prečítala si nápis. Všetky prejavysústrasti, hoci boli rozdielne, hovorili to isté: s tebou odišlo všetko. Zazdalo sa jej to banálne. Dnes až s neprekonateľnou túžbou potrebuje lásku. A hoci sa jej neustále bráni, je tu, preniká ňou, až ju celú zaplavuje.

Ked prechádzala alejou mrazom vyschýňajúcich topoľov, zbadala... áno, je to on. Ale čo to, čo sa to robí, ona sa teší z prítomnosti jej tak cudzieho muža, hoci...

sa však ničomu nedá vyhnúť, sú tu, sú spolu a sú sami. Jedno vedeli obdivovať, že túžia po sebe, a... ale tie dva roky, také dlhé, prečo iba teraz? Raz sice, ked opäť išla z práce a kolega ju odprevádzal, videla, že stojí opretý o pouličnú lampu a dívka sa na ňu. Možno ju naozaj chcel osloviť, možno tak nespravil, že nebola sama, ba už akoby chcel podísť, otočil sa však a prešiel popri nej. Ked s kolegom zasli na koniec ulice, obzrela sa: on stál a díval sa. Pocítila jeho bezmocnú túžbu byť s ňou. Stretávali sa však i naďalej, hoci po čase sa prestali zdraviť — iba na seba pozreli a tak prechádzali okolo seba. Chcela do práce chodiť včasne, aby ho nestretávala, no musela ho vidieť. A teraz je tu a cíti vzrušenie zmiešané so sklamáním. Cesta z cintorína je dlhá a čo, ak si nebudú mať čo povedať. A čo ak odídle, prečo vlasne mlčí? Vedela, že keby tak urobil, rozbehla by sa za nim... nie, to by asi neurobila. Je to vôbec medzi nimi láska? Nevedela, ale cítila to, že je tomu tak, a jednako sa len bojí zblíženia s ním.

Snehotné vločky sa už nerozpúšťali a ked dopadali na zem, zotrvačovali vo svojej celistvosti.

Zrazu zastal, schytal jej tvár a priblížil si ju k svojej.

Bolo to také neočakávané, že si možno ani neuvedomili, čo sa stalo. Tak po tom túžila celé dva roky. Sen, ktorý pominul a znova prišiel.

Táto udalosť sa stala pred tridsiatimi rokmi... Pešia rota poručíka Semiona Večerku dostala rozkaz prenknúť do tyla nepriateľa, pripraviť pascu a zastaviť nepriateľské vojsko na ceste Maklaky-Zimnice v Kaluskom obvode až pokým nepriprú naše hlavné sily. Hitlerovi poslali proti vojakom tanky a strelec. Počas vyčerpávajúceho boja, ktorý trval až do večera, veliteľ roty bol ľahko ranený; ráno mu črepina dorúzgala ruku a napoludnie poručík Večerka bol ranený do bedra. Naprek tomu Semion naďalej velil. Večer, ked veliteľ roty vrhol sa s vojakmi do nového protiútoku zosunul sa zrazu v žáku do základu...

Večerka sa prebral k vedomiu o štrnásť dni v poľnej nemocnici. Lekári sa starali o ľahko zranenú ruku a bedro a malú dierku po guľke v ramenom boku, ktorá sa už hojila, si neveľmi všimali. Samotný Večerka, človek tvrdého charakteru a so železným organizmom, považoval stopu po guľke za obyčajné skrabnutie.

Poručíkov železny organizmus zvifazil a o pol roka Večerka opäť velil rote a školil vojakov na front. Roku 1944 veliteľstvo pluku poslalo Večerku do sanatória v Piatigorsku. A tam sa Večerka dozvedel od lekára — röntgenologa, že má v srdci hitlerovskú guľku. Konečná diagnóza znala takto: Vo svale srdcové komory a čiastočne v osrdí S. Večerku je vrastená guľka.

Prekvapení a zmätení lekári nemoh-

li pochopí ako v tejto situácii môže srdece pracovať. Samotný Večerka zachoval úplny kľud a pokračoval v činnej službe v pluku, iba z času na čas pocíšoval v prsiach ľahké pichanie...

O neobvyklom pacientovi sa dozvedel hlavný chirurg Sovietskej armády, člen Akadémie vied N. Burdenko. Večerku zavolali do Moskvy. Chirurg viackrát pripravoval Večerku na operáciu, konečne sa rozhodol:

— Chod synák domov, s takým zdravím budeš žiť ešte veľa rokov.

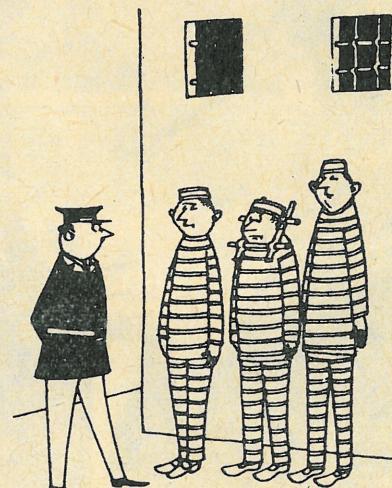
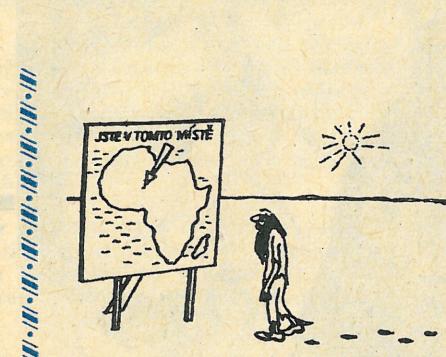
Večerka odcestoval do Charkova. Vyštudoval na straničke škole a na pedagogickom inštitúte. S manželkou Anastaziou vychoval dvoch synov: Vladimíra — právnika a Anatola — lekára. Semion Večerka je dnes námestníkom riaditeľa obchodného domu v Charkove.

Vojna prišla drahko tomuto človekovi. Na frontoch zahynuli jeho štvrťabatia: Vasil, Andrej, Fiodor a Mikuša. Jeho utrápení rodia umreli predčasne.

Večerka je bohatší o novú, veľkú rodinu pionierov — stopárov zo škôl v Kaluge, Sume, Charkove, ktorí vo svojich listoch ho nazývajú drahým a blízkym človekom. Veterán učí mládež láske k vlasti a nenávisti k nepriateľom mieru. Minulá strašná vojna sa železom zaryla do srdca tohto človeka.

K. Lemiešov

svět se směje

„Kterýpak z vás to byl!“

PARIS MATCH (PARIŽ)

Obdivovatelia legendárneho kapitána Klosa budú mať príležitosť oboznámiť sa s ďalším poľským kontrarozvedčíkom. Na rozdiel od filmového hrdinu Klosa, odohrali sa jeho dobrodružstvá po skončení vojny a vonkoncom ich nespravádzala na každom kroku streľba a mŕtvoly. Jeho služba na „tichom fronte“ bola, samozrejme, riskantná, napínavá, pripomína však skôr kroniku kapitána Czechowicza, ktorý mal za úlohu demaskovať štvavu vysielačku Slobodná Európa v Mnichove, platenú Američanmi. Marian Reniak patril dnes medzi najpopulárnejších poľských spisovateľov. Zbraň zamenil za pero, napsal už šesť kníh, dva filmové scenáre a televízny seriál.

Pomaly som prenikal do tajomstiev cinnosti strediska vyvzvedačov. Benoni ludia razili tajné kanály do Poľska ako kryty a snažili sa verbovať vhodné osoby do škôl diverzantov, ktoré v okolí Mnichova viedli americkej odborníci. George Sowa a iní naháňači hučali najmä do utečencov, ktorí ušli na Západ a snažili sa ich chýtiť do osídlia. Za každú osobu, ktorú sa podarilo naverbovať, dostali veľké odmeny.

Benonovi naháňači vybrakovali utečenecké tábory, kde ľudská bieda často prekračovala všetky predstavy, ale ani tak kupčenie s ľuďmi nebolo veľmi úspešné.

— Je ľahšie zriadisť celú trasu ilegálnej cesty cez hranice, — zdôveril sa mi raz zatrpknutý Benon, ponúkajúc ma cigaretami značky Camel, — ako získať jediného kandidáta do školy diverzantov, ktorý by bol potom schopný pracovať pre nás za hranicami...

Benon mi zapálil cigaretu, potiahol som si z nej a pritom som sa musel premáhať. Tak veľmi sa mi chcelo vrhnúť mu do tváre zopár pravdivých slov, uvedomil som si však, že sa nesmím prezraditi ani len výrazom tváre. Benon ma považoval za svojho dôveryhodného spolupracovníka. Stretneme sa raz ešte za iných okolností, pomyslel som si pritom.

Benon sa na mňa obrátil so žiadostou, aby som mu pomohol preložiť do poľsiny plán ilegálnej cesty do Poľska. Niekoľko hodín sme vysedávali nad projektom a topografickými náčrtmi terénu a prekladali sme vyzvedačské inštrukcie. Môžem však upečiť, že sa dosali včas do Poľska a nachádzajú sa ešte aj teraz v archíve spisov označených „Prísne tajné.“

V aktách americkej tajnej služby registrovali novú tajnú trasu do Poľska pod označením Étoile. V smerniciach označených číslom 26 A sa okrem iného hovorilo:

„Po prekročení hraníc a príchode do mestečka E. treba nájsť obchod s fir-

Z KRONIKY POLSKÉHO
KONTRAROZVIEDCÍKA

NÁHRADNÁ
TRASA —
LOUVRE

Po oslobení Poľska spod nacistickej okupácie študoval Reniak na vysokej škole. Upozornil na seba svoju aktivitu, svojimi schopnosťami a svojou angažovanosťou. Dostal ponuku pracovať v poľskej kontrarozvedke.

Prisahovala ma dobrodružnosť tejto služby a pobádalo ma aj moje politické uvedomenie, — vraví dnes Reniak. — A tak som vstúpil na nebezpečné chodníčky boja na tichom fronte...

V tom čase v oblasti Tatier i na sever odtiaľ vychádzali banderovci a iné teroristické handy.

HLAD

Priepasť medzi bohatými štátmi

a rozvojovými krajinami

Nebojme sa hladomoru

Čestní vedci príkladom

Prenikavé úspechy nových odrôd
sovietkej pšenice

Dve tretiny ľudstva hladujú alebo
trpia podvýživou

Každých 8—9 sekúnd umrie od
hladu jeden človek

Našu planétu obýva približne tri a pol miliardy ľudí. Každú hodinu sa narodí ďalších sedemdesať, za jeden deň okolo dvestošesäc a za rok viac ako šesťdesať miliónov ľudí. Pri takomto tempe populácie môžeme očakávať, že v roku 2000 sa počet obyvateľov zemeglobu zdvojnásobí — bude nás takmer sedem miliárd. Už z tejto strohej štatistiky je zrejmé, že život pre najbližšie desaťročia sa bude určovať vzájomným pomerom medzi rastom obyvateľstva a zvyšovaním výroby potravín. Až donedávna bola táto bilancia celkom pozitívna. Populácia sa zvyšovala o 33 percent, kým vý-

roba potravín o 44 percent. Je to však celosvetový priemer skresľujúci skutočný stav, lebo zvýšená výroba potravín sa prejavila priaznivo práve v tých častiach sveta, kde bezprostredný problém hladu nehrozí.

Zvykli sme si dnešný svet rozdeľovať na krajiny vyspelé a rozvojové, na tzv. „tretí svet“. Vo vyspelých štatoch žije iba jedna tretina obyvateľstva, tá však skonzumuje tri päťiny svetovej produkcie potravín. Zvyšok zostane pre husto obývané oblasti Ázie, Afriky a Latinskej Ameriky, teda pre ďalšie dve tretiny sveta, kde väčšina obyvateľstva hladuje alebo

trpí podvýživou. Priepasť medzi bohatými štátmi a rozvojovými krajinami sa z roka na rok prehluje a tak v eľ dobývania kozmických priestorov vzniká situácia, ktorá nemá obdobu v dejinách Ľudstva. Vyše polovica obyvateľov tejto planéty kráča v ústrety hladomoru. Kritická situácia má nastat už okolo roku 1980, keď sa očakávajú najväčšie populačné prírastky. Obavy z tohto vývoja majú aj seriózni národnohospodári najmä v typických oblastiach svetového hladu, medzi ktoré sa počítajú štaty juhovýchodnej Ázie a Latinskej Ameriky. Populačná krivka týchto krajín rastie štyrikrát rýchlejšie ako v Európe či Severnej Amerike, pričom produkcia potravín na jedného obyvateľa už dlhé roky stagnuje a niekde dokonca aj klesá.

Hladujúci obyvatelia sa stali anonymnými hrdiľami rôznych ekonomických a demografických štúdií so sugestívnymi titulmi „Rehabilitovaný Malthus“, „Od Marxu k Malthusovi“ a pod. Ich zmyslom je dokázať pravdivosť teórie tohto anglického národnohospodára, že Ľudstvo sa rozmnožuje rýchlejšie, ako vzrástá výroba potravín. So samotným faktom môžeme súhlasiť, ale už vôbec nie s jeho šialeným riešením, podľa ktorého bude treba pre „záchrannu“ Ľudstva čo najviac prírodných katastrof, zhoubných epidémii a vysoká detská úmrtnosť. Odvery ubehlo vyše pol druhu sto-ročia, ale ešte aj dnes má veľa prívržencov, ochotných vykonať akékoľvek genocídium a úplne vykynuť farebné či „menejcené“ rasy. Burzoázni vedci hľadajú príčiny jedine v „populačnej explózii“, obzvlášť intenzívnej najmä po druhej svetovej vojne, neuvedomujúc si, že hlad je predovšetkým problémom sociálnym. Signál celosvetovej biedy je pre mnohých západných futurológov predzvesťou nastávajúcej apokalypy, proti ktorej je dnešný človek bezbranný.

Naštastie, medzi námi žijú aj čestní vedci, ktorí zavrhl pesimizmus a obavy o budúlosť Ľudstva a pre nasledujúce desaťročia mu dávajú velkolepé perspektívy. Existuje veľa spôsobov, ako nasýtiť hladujúce obyvateľstvo, vedľ možnosti našej planéty nic sú ešte ani zďaleka vyčerpané.

V najblížších rokoch bude treba podstatne rozšíriť osevne plochy a zaviesť na nich čo najintenzívnejšiu poľnohospodársku výrobu. Doteraz sa na tieto ciele využíva iba desatina zemského povrchu, pričom mnohé krajiny o svojich rezervách ani nevedia. V Etiópii nie je využitých asi sedemdesiat miliónov hektárov vysokourodnej pôdy. Mechanizácia a racionalizácia poľnohospodárstva umožní podstatne zvýšiť produktivitu práce. Celý africký kontinent má napríklad menej traktorov ako Veľká Británia. Chémia vo forme umelých hnojiv zvýši hektárové výnosy mnohých dôležitých poľnohospodárskych plodín. Vďaka nej dosahujú viaceré európske krajin až o dve tretiny vyššie výnosy ryže ako India alebo Indonézia, kde je pre túto významnú zložku potravy najideálnejšie podnebie.

Úsilie vedcov smeruje k zvyšovaniu hektárových výnosov a úspechy dosiahnuté v rôznych častiach sveta dávajú Ľudstvu novú naděj. Akademik V. S. Pustovojt vypestoval odrodu

snečnice, ktorá dáva dvojnásobnú úrodu a oproti doterajším druhom má štyrikrát viac oleja. Medzinárodný ústav pre pestovanie rýže na Filipínoch vypestoval tri nové odrôdy s dvojnásobnou úrodnosťou, ako sa doteraz v týchto oblastiach pestovali. Významný experiment s mexickou pšenicou zvýšil hektárové výnosy štvornásobne...

Jeden z najvýznamnejších šľachtiteľov pšenice, sovietsky akademik Pavel Lukjanenko pracuje už vyše štyridsať rokov v Krasnodare. Výsledkom jeho dlhoročných pokusov boli nové odrôdy Bezostá, Aurora a Kaukaz, ktoré si získali obdiv a útu na celom svete. Hektárové výnosy prekonali všetky očakávania a ich významná cesta na svetové polia bola najjasnejším argumentom proti pesimistickým úvahám o bližiacom sa hladomore.

V jeseni 1968 v kubánskom kolchoze Družba odovzdal akademik Pavel Lukjanenko hlavnému agronomovi dva mešce so zrnom. V každom bolo po dvadsať päť kilogramov semien nových druhov pšenice Aurora a Kaukaz. Zasiali ich na nevýkonné pokusnom poli a s napäťom očakávali prvú úrodu. Ale na jar sa nad Kubáňou vzniesla v histórii meteorológie nevýdaná piesočná burka a jej ničivá sila spôsobila ťažké straty. Kolchozníci bojovali o každú rastlinu, usilovali sa zachrániť aspoň časť úrody. „Musíme využiť skúšku, ktorú novým druhom pripravila príroda,“ povedal vtedy akademik Lukjanenko. „Rastliny, ktoré prežili a nezahynuli, budú osobitne cenné.“ Rastliny túto nepriazeň počasia prežili, získali sa ďalšie zrná a nasledujúci rok sa mohlo začať s hromadnou sejboru. Priemerná úroda prekvapila všetkých. Sesídesiatri metrických centov z hektára!

Vypestovaná úroda však nešla do mylníc, ale na ďalšie rozmnožovanie. Prvé tony boli roku 1969 dovezené aj do Československa a už o dva roky neskôr, po dokončení predpisaných štandardových skúšok v šľachtiteľských staniciach, sa zasiahli na polia. Mnohé poľnohospodárske závody v okresoch Dunajská Streda, Trnava a Senica dosiahli pri dobrej starostlivosti priemernú úrodu 65 metrických centov z hektára. Nové druhy znamenajú veľký prelom v tradícii. Doterazia žatevna technika sa ukazuje ako nedostačujúca. Preto úspešné pestovanie v budúcnosti bude závisieť od vhodnej a modernej mechanizácie.

Spomínané odrôdy s úspechom vyskúšali vo všetkých členských štátach RVHP, kde od roku 1956 pracuje stála skupina pre šľachtenie, odrodové skúšky a semenárstvo. Cieľom spolupráce je poskytnúť všetkým zúčastneným krajinám čo najlepšie druhy vysokokvalitnej pšenice, ako aj ostatných dôležitých poľnohospodárskych plodín.

* * *

Ako ukazujú posledné úspechy sovietskych vedcov, problém svetového hladu je riešiteľný. Zem môže užiť ešte ďalšie desiatky miliárd svojich obyvateľov. Človek urobil veľmi dôležitý krok do budúcnosti. Dal jasné odpoveď všetkým, ktorí vidia problém hladu ako nerriesiteľný.

ska, ktorému dala jej adresu. Keby prišiel, má sa spýtať: „Ist Irene zu Hause?“ Naivná stará pani Anna uverila a súčasťa. Ani nevedela, o čo v skutočnosti ide. Mische, čiže Irena a Uschi už vedeli viac, ale ani ony nevedeli všetko, netušili, že sú napojení na americké výzvadne stredisko pod adresou Jadwiga Wojnarska, Mnichov 13, Winzererstrasse 48.

Na starej kamenej dlažbe Zimmermannstrasse sa už črtali dlhé tiene, keď sme jedného dňa s Benonom opustili konspiráčny byt. Pani Möllerová sa už dávno vrátila s veľkým nákupom z Východného Berlina. Benon mi povedal, že v piatok mám americkým vojenským lietadlom odcestovať do západného Nemecka. Mal som pred sebou štyri dni čakania v Berlinu. In prospekte som si prečímal, že od Mnichova nás delí stodesta minút letu, od Hannoveru osemdesaťpäť a od Hamburgu iba osemesať minút letu. O svojej ceste som nevedel nič bližšie, ani to, do ktorého mesta pôjdem a kto ma bude inštruovať.

Keby som bol býval naozaj ich človekom, neprežíval by som ten ustavičný nepokoj, neistotu, ktoré z pochopiteľných dôvodov opantávali dôstojníka poľskej kontrarozviedky. Musel som sa ustanoviť maskovať a hrať dvojitú úlohu.

Vstúpili sme do malého baru po-

mou Gerhard B. — Kurzwaren a predavačovi treba povedať: Chcel by som hovoriť s pánom Gerhardom. — Keď dotyčný prisvedčí, treba dodať: Pri chádzam od Benona, Gerhard vie, že človek, ktorý sa uňo prihlási, má namierené do Západného Berlina. Opis Gerharda: vysoký stosemdesiat centimetrov, modré oči, plavé vlasy. Upozornenie: Gerhard zariadi ubytovanie, ale je nebezpečné dlhšie sa uňo zdržiať.

Cesta do Západného Berlina: po vystúpení z vlaku treba prejsť na posledný perón označený písmenom „E“ a elektrickým rýchlovlakom z Potsdamu cestovať až do stanice na Friedrichstrasse. Tam sa presadá do metra a treba ísť smerom Lichtenhelde Süd až na zástavku Süd-Ende, ktorá je už v americkom pásme.

Oblečenie: najlepšie nie úplne nové, nie priveľmi módne ani elegantné, radšej športové v nenápadných farbách. Najviac sa nosí hnéd farbu.

Technická stránka prechodu cez hranice: Tri týždne pred začiatkom cesty sa treba ohlasiť Gerhardovi listom a udať aj dátum príchodu. Desať dní pred prechodom cez hranice treba podať na adresu Mieczyslaw G. 433 Battersea Park London SW 11 telegram tohto znenia: „Alžbeta porodiťa syna“. Ak telegram podajú napríklad 16. júla, bude to znamenať, že dotočný príde ku Gerhardovi 26. júla

a v ten istý deň naň počká sprivedca, vyslaný zo Západného Berlina...

Dostal som od Benona pochvalu, že som dobrý tlmočník a na oplátku bol zvedavý na moju mienku o projekte, ktorý vypracoval on sám: — Dobrá robot. Co poviete? Moji zákazníci pricestujú do Berlina vlakom z Lipska a to učičíka bdelosť červených.

Naozaj ste to výborne vymysleli, — pochválil som agenta a starostlivo som si uložil v pamäti náčrtky s inštrukciami.

Tak na nás úspech — zdvíhol kalíštek. — Takýto postup sa osvedčil už v minulosti.

Zum Wohle! — tukol som si s ním.

Trasa pod krycím názvom Étoile mala slúžiť na pašovanie agentov obdivom smermi: do Poľska i z Poľska. Neskoršie som sa oboznámil s viacerými pašérskymi cestami. Benon vypracoval rozličné varianty, pričom mu výdatne pomáhal bývalí kamaráti z nacistickej wehrmachtu.

Trasa pod krycím názvom „Schultz“ viedla cez Cedyň iba jedným smerom, teda od našich poľských hraníc až do Berlina. Spôsob pašovania Ľudí bol prekvapujúco jednoduchý. Rybár Hermann K. mal sa v udanej noci vybrať na lov a na nemeckej strane čakať na signál. Tri kamene hodeno de vody v pravidelných niekoľkosekundových in-

tervaloch boli znamením, aby do troch minút priplával člnom k poľskému brehu. Vymysleli si zaujímavý fortier, ako kamene veľkosti päste hodil do vzdialosti sedemdesiat i — sto metrov. Uviazali ich na šnúru a veľkým rozmachom ich ľahko dohodili od určenej diaľky.

Benon sa nazdával, že je nenahraditeľným článkom v sieti špiónažnych agentúri riadených z Mnichova. Lenže Američania uvažovali inakšie. Využívali služby Nemecka, ale počítali s tým, že jedného dňa sa azda už nevráti z výletu do Východného Berlina. Preto malí aj iné, náhradné trasy.

O niekoľko dní neskôr som sa oboznámil s náhradnou tajoucou cestou označenou krycím názvom Louvre,

ktorú nepoznal ani Benon. V tomto prípade kanál viedol cez Frankfurt na Odre. Konspiratívne stredisko pre rendez-vous ľudí bolo na Luisenstrasse 12.

Kto by mohol podozrieť starú dôchodkyňu z druhého poschodia? Vnučka starej panej, dvadsaťročná Uschi, bola zamestnaná na trati S-Bahn v Berline. Jej kolegyna, ktorá volala Irena, ale v skutočnosti mala meno Mische, bola pôvodom Poľka, vydala sa za muža, ktorý jej za okupáciu záchránil život. Mische bola zadobre s Uschinou starou mamou. Raz sa jej zverila, že očakáva príbuzného z Po-

CO UROBIL R. HILL?

SIFRA KRÁSNEJ ÍRKY

CÍERNY PENNY

SMIE SA KRÁL'OVNÚ

LÍZAT PO PLECIACH

PHILEÖ ATELEIA

Ked' naša pošta zaviedla číselný kód poštového označenia (vid' Život čís. 1/73 str. č. 2) spomnul som si pomník Rowlanda Hilla, ktorý som pred rokom videl v Londýne. Rowland Hill povoľaním pedagóg, vysoký úradník britskej pošty, vela rokov svojho života venoval zlepšovaniu fungovania pošty. Ako prišiel na nápad, aby poštové poplatky vyberať dopredu, čo malo za následok „zrod“ poštovej známky. Legenda hovorí, že počas jednej cesty bol svedkom ako postilión odovzdával list krásnej mladej ľrke. Dievča si dôkladne poobzeral list a potom ho vrátilo postiliónu. Nemalo totiž peniaze, aby ho vykúpilo... Ked' sa Hill dozvedel, že list je od snúbencu, dojatý smútkom dievča, ponukol, že za list zaplatí. Dievča odmietlo, ale potom mu prezradilo, že nemusí list čítať, a teda ani za neho platit, lebo dohovorené medzi snúbencami znaky na obálke prehrádzali zamilovaným nevyhnutné správy. Vo svete tejto legendy sa zdá byť logické to, že dopredu hradený poplatok, akým je nalepená známka, predstieňa podobným situáciám.

Je to fakt, že R. Hill roku 1837 predložil svoj projekt reformy pošty, ktorého následkom bolo vydanie prvej známky s portrétom mladej kráľovnej Viktórie, ktorý bol kópiou pamätnej medaily razenej podľa návrhu Wiliama Wyona. Túto známku pomenovali Penny Black (Čierny penny) pre čiernu farbu a hodnotu jedného penny. Za zásluhy R. Hill obdržal okrem vysokého miesta aj veľkú finančnú odmenu a štachtický titul baroneta. Bol tiež vyznamenaný a ako som už spomnul má svoj pomník v Londýne.

Jednotný poštový poplatok bez ohľadu na vzdialenosť, charakteristicky pre Hillov projekt, bol známky v Poľsku už v 16. a 17. storočí. Kráľ Štefan Báthory roku 1583 rozhodol, že „poplatok za súkromné listy odovzdávané na poštu, ustanovujeme na 4 poľské groše bez ohľadu na vzdialenosť miesta, na ktoré listy môžu byť odosielané“. Predbehlo teda Poľsko Hillovu reformu o trošku? Spory o pôvod poštovej známky a spojenú s tým reformu pošty trvajú dokonca podnes, hoci to nemení všeobecne uznaný fakt, že za vlast poštovej známky sa považuje Anglicko, a za miesto vzniku Londýn. Šiesteho mája uplynú 133 roky, ked' prvý Čierny penny bol nalepený na poštovú zásielku kráľovskej pošty.

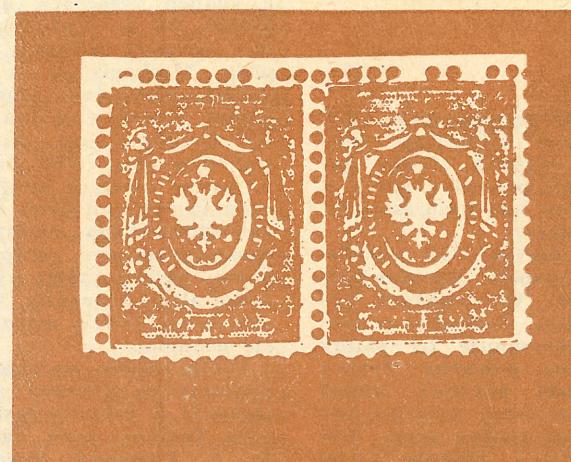
Poštovú známku neuvítali všetci s nadšením. Proti nej boli predovšetkým tí, ktorí chceli — tak ako v legende o krásnej ľrke — nadáľ klamať kráľovskú poštu. Preto začali vymýšľať rôzne spôsoby a kombinácie v tejto oblasti, čo zo začiatku bolo celkom jednoduché, lebo Čierny penny bol technicky nedokonalý. Napríklad odstrihávali nerazitkovane polovičky známky, spájali ich s inými, taktiež nerazitkovanými, a nalepovali na lístky. Iní zasa šírili správy, že lepidlo na známkach je príčinou šírenia chorôb, čomu ľudia verili, lebo

v tom období v Európe vládla epidémia cholery. Ešte ďalší sa rozčulovali nad tým, že ministerstvo uráža kráľovnu, ktorú každý môže lízať po pleciach. Napriek tomu všetkemu známka sa rýchle rozšírila nielen v samotnom Anglicku, ale aj vo svete.

Tak R. Hill, ako aj všetci, ktorí zdokonalovali jeho dielo, nepredpokladali, že vznik poštovéj známky vyvolá masové, celosvetové zberateľské hnutie, zvané filatelistikou. Slovo filatelistika má svoj pôvod v gréckych výrazoch „phileō“ — čo znamená mám rád a „ateleia“ — čo znamená osloboedenie od poplatkov. Možno predpokladať, že

1. Veľká Británia 1840, Čierny penny; 2. Poľské kráľovstvo 1860.

prvými filatelistami boli samotní tvorcovia prvých známok. V súčasnosti ani nie je možné popisať všetky otázky spojené so slovom „filatelistika“. Vyžadovalo by si to vydanie encyklopédie — toľko rôznych otázok, problémov, historií a senzácií sa s tým spája. Všetkým, ktorí by si chceli prehliubiť vedomosti v tejto oblasti, odporúčame veľmi zaujímavú knihu od O. Grossa a K. Gryżewského Cesty vo svete známok, ktorú roku 1972 vydalo štátne vydavateľstvo Iskry.

Aj poľskí filateli majú bohaté tradície. Tento rok budú oslavovať 80. výročie filatelistického hnutia v Poľsku. Počiatky filatelistiky v Poľsku boli fažké. Prvú známku vydali v Poľskom kráľovstve 1. januára 1860, ktorú uverejňujeme vedľa prvej anglickej známky — Black Penny. V súčasnosti počet členov Zväzu poľských filatelistov dosahuje skoro 200 000. Zväz rokročne organizuje stovky zaujímavých výstav, ktoré navštevujú milióny milovníkov poštovéj známky.

Každý z nás sa stretáva s poštovými známkami keď odosielá svoju korešpondenciu. Často obdivujeme ich krásu, tematiku a techniku. Vďaka nim naše listy dostávajú adresáti. Nezabudajme však o poslednej novinke, o číselnom kóde, ktorý zaviedla naša pošta. A ešte jedná novinka v tejto oblasti. Na listoch odosielaných na adresu našej redakcie NEMUSITE NALEPOVAT POŠTOVÉ ZNÁMKY!!! Stačí ak na tomto mieste napišete „Poštovné hradí odoberateľ“. Pripomíname našu adresu, ktorá by teraz mala znieť takto:

REDAKCIJA ŽIVOT

UL. FOKSAL 13

00—372 Warszawa

Vtedy list dostaneme skôr. Skôr Vám budeme môcť odpovedať a poradiť v rôznych otázkach, s ktorými sa na nás s takou doverou obraciejte.

Marian Brzoza

P.S. Z poslednej chvíle: Tlač (Kurier Polski zo dňa 7. januára 1973) priniesla správu, že tvorcovom poštového číselného kódu v Poľsku je Stanisław Adamiaik, obyvateľ Lodže, povolaním účtovník. Už v septembri roku 1955 prihlásil taký istý návrh ako zaviedli v súčasnosti. Ale návrh bol zamietnutý... Škoda, boli by sme prí v tejto oblasti (prvýkrát totiž zaviedli kód 3. novembra 1961 v NSR). Teraz sa Stanisław Adamski usiluje o uznanie svojich autorských práv. Želáme mi veľa úspechov alebo aspoň takú pamätku, akú má R. Hill. V Lodži predsa nemajú veľa pamätníkov...

blíž rozhlasového štúdia RIAS. Benon ma pozval na obed. Mysiel som pri tom na pohľadnicu, ktorú som mal vhodiť do poštovej schránky. Kedy sa mi naskytne vhodný okamžik, aby som na dohovorenú adresu poslal pozdrav? Naši čakali vo Varšave na prvú správu z Berlína. Bol by som rád poslal zopár slov a Danku, ohlásil sa hoci iba známkou života, lenže to som nesmel. Každý nerozvážny krok hrozí odhalenie mojej konspirácie. V ušiach mi zneli ešte slová výstrahy pri odchode z Varšavy, z Wilczej ulice: — Bud opatrny, lebo zmýliť sa môžeš iba jeden raz...

Čašník podával druhý chod. Benon objednal pivo a statočne bojoval s bravčovou pečienkou obloženou zemiakmi a šalátom. Ja som si v mysli opakoval najdôležitejšie údaje trasy Étoile. A čo, keď naši ešte pred mojom návratom domov děsífrujú tajnú pašerácku trasu? Nebudem sa predsa vracať domov nočným expresom Paríž — Berlín — Varšava! Istotne mačák d'alský ilegálny prechod cez hranice. Ale kedy? Teraz však nebolo časú o tom uvažovať.

— George bude zamestnaný celý večer. Zveril som mu dôležitú prácu. Budem vám robíť spoločníka, ono to stojí za to, pozrieť sa, ako vyzera Berlín „by night“ — navrhoval Benon. Co som mohol na to povedať? Že mám iné plány?

II. Vo svorke diverzantov

Benon ma v západoberlínskom bare dosť marnotratne pohostil. Pravda, neškoršie som sa dozvedel, že na konte mojich peňazi. Síf si od Američanov vyinkasoval na môj účet peknú sumu, mne samotnému z nej dal však iba malú časť.

Pri večeri sme sa rozprávali tiško po poľsky, zavše som však dosť nápadne používal francúzske výrazy, veď som tu mal vystupovať ako Jean Paul, zástupca francúzskej obchodnej firmy. Benon sa ma vypýtoval na Varšavu a čoskoro som postrehol, že on sám naše hlavné mesto dosť dobre poznal z čias okupácie. Viem si predstaviť, pomyslel som si v duchu, s kym mám tú česť v osobe Benona. Neskoršie síf začal hovoriť o súčasnosti.

— Berlin je pre našu výzvednú skupinu oknom na východ. Ale Američania sú veľmi nedôverčiví, nikomu neveria. Každú osobu, ktorú prepašujeme odtiaľ sem na Západ, podrobujem testu Izidetektorem.

Tak je to teda!, blysklo mi myšľou. Preto mám o štyri dni americkým vojenským lietadlom odcestovať do Nemeckej spolkovej republiky. Zrejme tam podrobia previerky aj mňa. Máme štyri dni voľna na to, aby som sa na skúšku náležite duševne pripravil.

Snažil som sa o tom od Benona dozviedieť čo najviac.

— Zeby bolo naozaj možné tou mašinkou človeka tak zrontgenovať, aby vyšli najavo aj jeho skryté myšlienky a zámery? — provokoval som sífa.

— Američania pripisujú tejto metóde previerky veľmi veľký význam. Používajú ju aj sami medzi sebou.

— Aj vy ste to už skúsili?

— Raz za čas sa na to prihlasujem dobrovoľne, im sa to páči, keď sa niekto podrobuje tejto previerke vlastnej iniciatívy.

— Mne sa ten fakt preverovania nepáči, — šteklil som Benona. — Buď niekomu verím, alebo mu nedôverujem. Preverovanie blízkych spolupracovníkov považujem za prejav nedostatku dôvery.

— Oni neveria nikomu. Raz som získal dvoch ľudí na diverzantskú prácu; jeden z nich utiekol z Poľska, lebo mu hozil súd a druhý utiekol z väzenia. Považoval som ich za celkom spoahlivých, ale obidvoch vyradili po previerke na Izidetektore.

O tejto záťube Američanov informovali ma náležite už vo Varšave a v ušiach mi ešte stále znala dobrá rada, ktorú mi povedali na Wilczej ulici pred mojím odchodom na Západ: — A keby ta Američania posadili do kresla, musíš si zachovať duševný pokoj a chladnú krv.

Utorok, streda, štvrtok, piatok... Styri voľné dni, dni čakania na previerku. Oboznamoval som sa s asfaltovou džungľou Západného Berlína a Benon ma ešte raz večer štredo pohostil (zrejme pre peňazi, ktoré som mal dostať ja). Tentoraz to bolo v maďarskom čárdášovom bare. Prišiel v sprievode mladého dievča, ktoré som okamžite spoznal. Bola to Trude, ktorá ma sprevádzala po prekročení poľských hraníc na ilegálnej ceste do Západného Berlína.

— Keď sme sa zoznámili, neboli ste taká elegantná... — poznamenal som.

— Vtedy som musela vyzerať ako nenápadná, všedná Nemka.

Zamyslel som sa nad tým, čo asi primálo toto dievča, aby sa dalo na také nebezpečné a nekalé remeslo. Po skončení vojny sa veru Nemci mušeli veľmi oháňať za obživou a Trude zrejme nechcela byť iba nenápadnou, všednou Nemkou.

Sedeli sme pri stolíku nedaleko cigánskej kapely, čašníci v elegantných smokingoch nám podávali raky na páriky, ktoré sme zapíjali vínom francúzskej značky Chablis. Pripíjali sme si potom koňakom, obľúbenou značkou Benona bol Stock. Po viacerých kalíškoch začal Benon Trude oslovovať Uschi. Ahá, blysklo mi myšľou, to je vnučka tej starej dôchodkyne, čo býva na Luisenstrasse vo Frankfurte nad Odrou. Jej byt bol jednou zo zastávok

Kurhan Mamaja — po celý rok sem prichádzajú nespočetné zástupy návštěvníkov z celej krajiny, aby na dávnych bojiskách odovzdali hold pamiatke hrdinských obrancov mesta, hľadali spomienky po svojich najblížších a spolubojovníkach, pripomenuli si vlastné dramatické zážitky...

PRED TRIDSIATIMI ROKMI porážkou nemeckých armád sa skončila jedna z najväčších a rozehodujúcich strategických operácií druhej svetovej vojny — stalingradská bitka, ktorá trvala od 17. júla 1942 do 2 februára 1943. Začala ju koncom júna 1942 veľká letná ofenzíva nemeckých vojsk, ktoré cieľom bolo zničiť sovietské sily na západ od Donu, z pochodu prvým úderom dobyť Stalingrad (dnešný Volgograd), hlavný dopravný uzol spájajúci centrálne oblasti Sovietskeho zväzu s Kaukazom a pokračujúce v útoku obsadiť Kaukaz s jeho naftovými prameňmi. Ďalším cieľom strategických plánov hitlerovského hlavného stanu malo byť prebitie sa nemeckých vojsk na Zakaukazsko a vyradenie sovietskej dopravy spájajúcej ZSSR s vonkajším svetom cez Kaukaz a Irán, ako aj prenikanie na Blízky východ.

V počiatok obdobia silného útoku nemeckej armáde sa podarilo prevziať iniciatívu. Po dvojomesačnom tuhom boji nemecké vojská prešli dolný Don a na smere hlavného útoku dostali sa k Volge v rôznych časťach Stalingradu, v ktorom sa koncentrovali hlavné sily sovietskej obrany. 13.

na 25-kilometrovom úseku frontu hlbokom na niektorých miestach iba 100—200 metrov do 2,5 km a odrážala najväčšie útočné sily nepriateľa. V. I. Čujkov, v oných dňoch veliteľ tejto armády, vtedy generál, dnes maršál a dvojnásobný Hrdina ZSSR píše (Bitva století — Kvety 50/1972):

(...) „V době, kdy luftwaffe zasypávala naše jednotky bombami, dělostřelectvo a minometry olemovaly palobu místo, kde se měl uskutečnit průlom. Pak se do našich pozic vklínily tanky, aby níčily ohněm a pásy naše zbrane a vojáky a hned za nimi následovala pěchota, která kropila celý prostor palbou samopalů.“

My jsme museli takto zorganizovaný útok narušit a uvést fašisty ve zmiatek. S technikou, ktorou jsme meli tenkrát k dispozici, jsme si to dovolit nemohli. A nepriatel měl navíc tehy ještě převahu ve všech druzích vojsk. Hledali jsme, a také našli, iný způsob — boj zblízka, na vzdálenost, kam člověk doholil ruční granát. Tím se hitlerovská a naše postavení natolik přiblížila, že němčtí letci nedokázali ze vzdachu rozložit, kde jsou sovětské a kde jejich líně. Využili jsme městských budov, zejména domů se sklepy. Každý dům, každý sklep se změnil v samostatnou pevnost. (...) Naučili jsme též naši pěchotu, aby propouštěla tanky přes první okraj obrany, ale aby okamžitě od nich odřízla postupující pěchotu. Proniknuvší tanky si vzali na starost tankoborníci v hloubce obrany.

(...) Nemeli jsme sice početní převahu, abychom mohli uskutečnit mohutné protiútoky, ale jednali jsme aktívne. Naše pasivita a vyčkávaní by to tiž hrály do rukou fašistům. Proto na nepriatele útočily při silné palebné podpoře malé skupiny. Tak vznikaly pověstné stalingradské útočné oddíly, sice malé počtem vojáků, zato obratné v pouličním boji a strašné svými nečekanými přepadů. Jejich činnost postrádala jakoukoliv šablonu. Proto příslušníci útočných oddílů byli skúšení, energičtí, uvědoměli a dobře vycvičení vojáci, kteří často bez rozkazu, uplně samostatně, řešili v labyrintu ulic, domů, chodeb a schodišť ty nejsložitejší otázky. Vybrali jsme nejlepší z nejlepších, komunisty a komsomolce, které vychovala sovětská vlast. Mohli jsme jim plně důvěřovat. Věděli jsme, že v nebezpečných situacích neustoupí a počítali jsme též s jejich iniciativou. A Stalingrad dokázal, že důvěra, rozum a schopnosti i prostých vojáků se musí vyplatit.

Každý voják pochopil prostou pravdu války — když zničíš nepriatele, můžeš vybojovat sobě i ostatním lidem život.“

19. novembra 1942 ráno na prekvapené nemecké vojská pri Stalingrade sa pohla mohutná sovietska protiofenzíva do rozhodujúceho boja. Začal ju úder vojsk Donského frontu pod velením generála K. K. Rokossovského a Juhozápadného frontu pod velením gen. N. F. Vatuchina. V nasledujúci deň do ofenzívy prešiel aj Stalingradský front pod velením gen. A. I. Jeremienku. Do konca novembra sovietske vojská úplne obkľúčili a odrezali od sveta 22 nemecké divízie 6. armády maršala Pau-

STALINGRAD

septembra 1942 rano začal nemecký útok na mesto tiahnúce sa niekoľko kilometrovým pásmom na vyše 70 kilometrov. Boje boli nesmierne úporné a trvali až po rozbitie nemeckých armád pri Stalingrade. Zastavil postup napriateľa, nedopustil ho k Volge a obránil mesto — sa stalo najväčšou úlohou každého sovietského vojaka a každého dôstojníka. Bojujúce jednotky podporovalo celé obyvateľstvo Stalingradu pri stavbe zákopov, zátarás, premene budov v pevnosti, ale aj so zbraňou v ruke.

Bojovalo sa o každú ulicu, továreň a o každý jednotlivý dom — v domoch zasa o každé poschodie, izbu a schodište. Za neutíchajúcej delostreleckej palby a neprestajných leteckých útokov udržovali na Volge spojenie s jej ľavým brehom, od kiaľ prichádzali sovietske posily a zásoby potravín i streličia. Celé zázemie s najväčšou námahou pracovalo pre front, pre víťazstvo.

Atmosféru tohto obdobia obrany Stalingradu nám približuje fragment spomienok maršala Sovietskeho zväzu A. I. Jeremienku, ktorý počas bitky bol veliteľom vojsk Stalingradského frontu a a neskôr Južného frontu:

„Podrobnejšie som rozprával s veliteľom 37. pešej gvardejskej divízie, ktorá skoro celá zahynula v bojoch o Stalingradské traktorové závody. Zaujímavé a úprimné rozprávanie veliteľa tejto divízie, generál-majora Želudieva, opäť v nás vysalo bôr po tejto strate.“

— Prečo však, napriek všetkému ste odovzdali továreň? — pytal som sa Želudieva a snažil som sa pod domobelou prísnosťou skryť dojatie.

— Súdruh veliteľ, — odpovedal hľúcho hľadiac mi rovno do oču a s námahou dvihajúc viečka otažiavajúce námahou, — divízia čestne splnila svoju úlohu, necúvla ani na krok, väčšina vojakov a dôstojníkov zahynula, v divízii celkove ostalo niekoľko ľudí. Viac ako tisíc lietadiel bombardovalo bojové pozicie, do útoku proti nám šlo okolo stopäťdesiat tankov a za nimi — vlna za vlnou — pěchota. Predsa nikto neopustil svoj post.

Želudiev zmlkol. Zdalo sa mi, že si utrel sľzu. Aj ja som mlčal. Lebo ved' čo sa tu dalo povedať?“

Hrdinskí obrancovia Stalingradu hynuli brániac mestu, ale zomierajúc spôsobovali nepriateľovi straty, tvorili víťazstvo.

Výnimočne úporné a vyčerpávajúce boje viedla 62. sovietska armáda. Bránila západnú časť mesta

lusa, časť 4. tankovej armády a 160 iných vojenských útvarov. Celkove v tomto kotle bolo 330 000 nemeckých vojakov a dôstojníkov. Boli porazené aj satelitné talianské a rumunské armády. V priebehu decembra sovietske vojská rozvíjali ofenzívnu. Likvidovaný bol zúfaličky pokus nemeckej armádnej skupiny Don pod velením maršala Mansteina zastaviť sovietsky útok, preraziť obkľúčenie zvnútra a uvoľniť nemecké vojská z obkľúčenia.

10. januára 1943 sa pohol konečný útok vojsk Donského frontu, aby likvidoval v kotle nepriateľa. Sovietske velenie vyzvalo obkľúčeného nepriateľa, aby prestal s beznádejným bojom a kapituloval. Na rozkaz Hitlera tátó výzva bola zamietnutá. Tým nemecké vojská boli vydané na úplné zničenie. 31. januára bol zajatý Paulus s väčšinou vojsk a 2. februára 1943 kapitulovali ostatné jednotky. Do zajatia padlo okolo 91 000 nemeckých vojakov a dôstojníkov. Sovietske vojská dobyli obrovské množstvo zbrani, lietadiel, tankov, automobilov a iného vojenského náradia. Tri dni trval v Nemecku národný smútok vyhlásený Hitlerom po strate vojsk na Stalingradskom fronte.

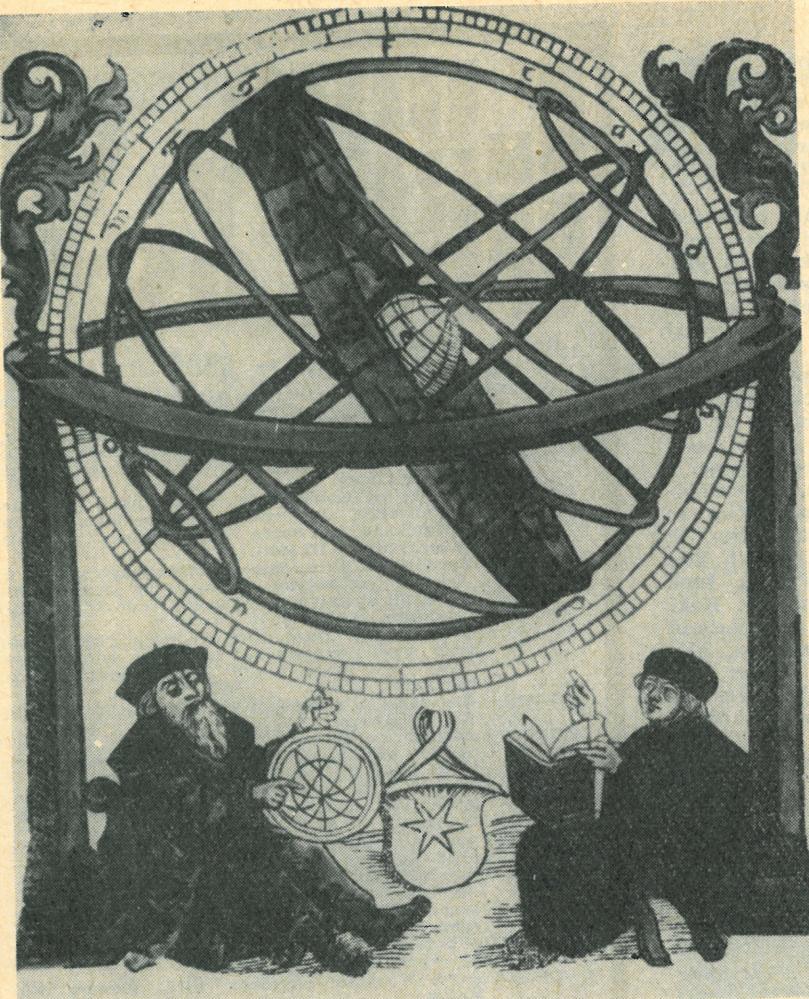
Víťazstvo sovietskych ozbrojených sil pri Stalingrade otriaslo moc hitlerovskej vojnovej mašinerie a znamenalo radikálny zvrat v druhej svetovej vojne. Na východnom fronte zatlačilo nemecké vojsko ďaleko do tyla. Pričinilo sa k zosilneniu oslobodeneckých bojov v okupovaných krajinách Európy. Počas celej stalingradskej bitky bolo zabitých alebo sa dostalo do zajatia jeden a pol milióna nemeckých vojakov a dôstojníkov, čiže skoro 1/4 hitlerovských sil na východnom fronte.

PO TRIDSIATICH ROKOCH od historických bojov a víťazstiev, Volgograd, v ktorom na ploche viac ako 60 km² neostal ani jeden dom, vyrástol z ruín a zrúcanín na nové mesto, ktoré po oboch stranach Volgy dávno prekročilo svoje hranice spred vojny. Je preplnené modernými štvrtiami, v ktorých je štvornásobne viac domov ako roku 1941 a každý rok budujú nové. Vyrástli nové parky, ulice a aleje s hlavnou magistrálou mesta — Leninským prospektom tiahnúcim sa desiatky kilometrov. Po celý rok sem prichádzajú nespočetné zástupy návštěvníkov z celej krajiny, aby na dávnych bojiskách odovzdali hold pamiatke hrdinských obrancov mesta, hľadali spomienky po svojich najbližších a spolubojovníkoch, pripomenuli si vlastné dramatické zážitky...“

KUDIA ÚROKY ÚDALOSTI

FEBRUÁR — ÚNOR

- 1.II.1943 — partizánske jednotky Bataliónov Chłopských vyhrali bitku pri Zaborcze s hitlerovskými jednotkami, ktoré pacifikovali Zamosčku zem, 1.II.1946 — bola vyhlásená Maďarská ľudová republika, 1.II.—25.III.1971 — agresia sajgonských vojsk na južné územie Laosu, 2.II.1838 — narodil sa Konštantín S. Kalinskij (Kastus Kalinovskij), bieloruský revolucionár, vodca roľníckej povstania v Bielorusku a Litve (popravený 10.III.1864), 2.II.1893 — narodil sa Suché-Bator, mongolský hrdina a štátnik, zakladateľ Mongolskej národnorevolučnej strany a Mongolskej ľudovej republiky (um. 22.II.1923), 2.II.1923 — prvý riadny zjazd KSČ v Prahe, ktorý vytýčil heslo jednotného frontu a robotníckej vlády ako najúčinejšie zbrane proti útoku buržoázie, 2.II.1943 — likvidácia 6. nemeckej armády pri Stalingrade (dnes Volgograd), 4.II.1746 — narodil sa Tadeusz Kościuszko, poľský národný hrdina, vodca národného povstania r. 1794 (um. 5.X.1817), 4.II.1808 — narodil sa Josef Kajetán Tyl, český realistický dramatik, zakladateľ českého divadla (um. 11.VII.1856), 5.II.1942 — vznikla v Buzuluku I. čs. vojenská jednotka v ZSSR, 6.II.1793 — umrel Carlo Goldoni, tvorca talianskej komédie (nar. 25.II.1707), 6.II.1923 — umrel Adolf Heyduk, český lyrický básnik (nar. 7.VI.1835), 6.—7.II.1945 — prvý zasadnutie pléna UV PRS v oslobodennej Varšave, 6.—7.II.1971 — vo Varšave zasadalo VIII. plénum UV PZRS, 8.II.1803 — v Tarnovských horách bola otvorená prvá banská škola v Poľsku, 8.II.1813 — narodil sa Samo Tomášik, slovenský štúrovský spisovateľ, autor hymnickej piesne Hej, Slováci (um. 10.IX.1887), 8.II.1828 — narodil sa Jules Verne (čít. Vern), francúzsky spisovateľ fantastických románov (um. 24.III.1905), 9.II.1753 — narodil sa Václav Matej Kramerius, český národný buditeľ, spisovateľ a nakladateľ (um. 22.III.1808), 9.II.1904 — 5.IX.1905 — rusko-japonská vojna ukončená zmluvou v Portsmouth, 10.II.1878 — narodil sa Zdeněk Nejedlý, významný česko-slovenský štátnik a prezident Čs. akademie vied (umr. 9.III.1962), 10.II.1898 — narodil sa Bertold Brecht, významný nemecký básnik a dramatik (um. 14.VIII.1956), 10.II.1923 — umrel Wilhelm Conrad Röntgen, nemecký fyzik, objaviteľ röntgenových lúčov, nositeľ Nobelovej ceny (nar. 27.III.1845), 10.II.1944 — vznik ľahného veľiteľstva AL, 11.II.1945 — bola uzavretá Jalská dohoda, 11.II.1945 — jednotky I. armády poľského vojska zlomili hlavnú obranu hitlerovských vojsk na Pomorském výbehu, 11.II.1957 — založenie Zväzu dedinských mládeži, 12.II.1912 — Čína bola vyhlásená za republiku, 14.II.1973 — umrel Ján Silván, slovenský básnik a hudobný skladateľ (nr. r. 1493), 14.II.1813 — narodil sa Alexander S. Dargomyžskij, významný ruský skladateľ (um. 17.I.1869), 14.II.1918 — bol zavedený v Rusku nový kalendár, 14.II.1956 — XX. zjazd KSSZ, 15.II.1468 — umrel vynálezca knihačky Johann Gensfleisch, zvaný Gutenberg (nar. 1400), 15.II.1898 — vyšlo prvé číslo časopisu Muzeálnej slovenskej spoločnosti, 15.II.1948 — utvorenie Kórejskej ľudovej republiky, 16.II.1908 — umrel Andrej Kmet, slovenský etnograf, archeológ a botanik (nar. 19.XI.1841), 17.II.1673 — umrel Jean Baptiste Poquelin-Molière (čít. Moliér) francúzsky dramatik spisovateľ a herec (nar. 15.I.1622), 17.II.1853 — narodil sa český básnik Jaroslav Vrchlický VI. menom Emil Frída (um. 9.IX.1912), 18.II.1588 — otvorenie prvého knihkupectva vo Varšave, 18.II.1848 — začiatok februárovej revolúcie vo Francúzsku, koniec panovania kráľa Ľudovíta Filipa, 18.II.—3.III.1918 — Nemeči a Rakúsko-Uhorsko opäť začali bojovať proti Sovietskemu Rusku, boje skončili mierovo zmluvou v Bresti 3.III.1918), 19.II.1473 — narodil sa v Toruni MIKULÁŠ KOPERNÍK veľký poľský astronóm, ekonomista, právnik a lekár, tvorca heliocentrickej sústavy (um. 24.V.1543 vo Fromborku), 19.II.1913 — umrel Juraj Čajda, slovenský humoristický spisovateľ a redaktor (nar. 23.XII.1844), 20.II.1523 — narodil sa Ján Blahoslav, český humanista, českokobratiský biskup, významný historik a jazykovedec (nar. 24.XI.1571), 20.II.1846 — vypuknutie Krakovskej revolúcie, 20.II.1948 — bola vyvolaná vládna kríza v ČSR reakčnými ministrami, 21.II.1888 — umrel Jozef Miloslav Hurban, slovenský národný buditeľ, spisovateľ, redaktor a politik, spolupracovník E. Stúra (nar. 17.III.1817), 21.II.1948 — mohutná manifestácia čs. ľudu na Staromestkom námestí v Prahe a v iných mestách za vytvorenie novej ľudovej vlády, 22.II.1810 — narodil sa Fryderyk Chopin, najväčší poľský hudobný skladateľ (um. 17.X.1849), 22.II.1848 — Jar národný, 22.II.1848 — vypuknutie Krakovského povstania, 23.II.1903 — narodil sa Július Fučík, český národný hrdina, spisovateľ a redaktor, popravený v Berline 8.IX.1943, 23.II.1918 — víťazstvo Červenej armády nad nemeckými vojskami, ktoré zastavilo ich postup pri Narve a v Pskove. Deň Sovietskej armády a národných sôl, 23.II.1948 — bol ustanovený Ústredný akčný výbor obrodeného Slovenského národného frontu za ľudovodemokratické zriadenie v ČSR, 24.II.1833 — otvorenie Veľkého divadla vo Varšave, 24.II.1853 — narodil sa Milan Lichard, slovenský hudobný skladateľ, spisovateľ, novinár a zberateľ ľudových piesní (um. 21.IV.1935), 25.II.1948 — víťazstvo čs. pracujúceho ľudu pod vedením KSČ na čele s Klementom Gottwaldom nad reakciou. Vládná kríza sa skončila. Bola vymenovaná nová výška obrodeného Národného frontu, 26.II.1898 — narodil sa Konštantín Biebl, český moderný básnik (um. 12.X.1951), 27.II.1853 — narodil sa Josef Holeček, český realistický spisovateľ (um. 6.III.1929), 27.II.1923 — konala sa zakladajúca schôdza prvej robotníckej knihačiarne na Slovensku — Bratstvo na Vŕťkach, 27.II.1944 — povstanie 1. brigády AL Lublinskej zeme, 28.II.1848 — vyšlo v Londýne v nemeckom jazyku prvé vydanie Manifestu komunistickej strany, prvé programový dokument svetového komunistického hnutia, 28.II.1943 — akcia Ľudovej gvardie na výrobnu hodnotných papierov vo Varšave,</p

Astrolabium, stredoveký hvezdársky nástraj na označovanie polohy neskorých telies. Drevorytina zo 16. storočia.

19. februára 1973 r. znelkou z torunskej radnice budú otvorené oslavu spojené s 500. výročím narodenia Mikuláša Koperníka. Rodné mesto veľkého astronóma sa neobyčajne starostlivo pripravuje na oslavu tohto výročia, ktoré potrvajú celý rok.

19. februára na ruinách krížiaceho zámku sa bude konať veľké historicke predstavenie typu „Svetlo a zvuk“, venované životu a práci Koperníka.

Zorganizujú mnohé výstavy. Na radnici otvoria niekoľko expozícii, ktoré budú veľkou prehliadkou umeenia z čias Koperníka.

V Koperníkovskom roku Toruň navštívia mnohí vynikajúci vedci z celého sveta. V septembri pod patronátom UNESCO sa bude konať cyklus sympózií tzv. Colloquia Copernicana pod názvom Ľovek a vesmír. Ich organizátorom je Medzinárodná únia dejín a filozofie vied. V polovici júla bude v Toruni zasadať XXVIII. svetový kongres esperantskej mládeže.

na tajnom špionážnom pašeráckom chodničku Louvre. Túto trasu zorganizovali Američania ako nahradnú cestu dokonca bez vedomia Benona!

V drúznej zábave sa jazyky rozvialali. Benon povedal Trude, teda Uschi, že svojho poskoka a môjho spolubývajúceho u pani Möllerovej, Georgea Sowa vyslal, aby vyskúšal tajnú cestu do Poľska Ětole. Ráno sa má vrátiť. Pozorne som načúval a snažil som sa zapamätať každé dôležité slovíčko.

Lokál sa zaplnil Američanmi. Hudba zahrála šláger Hviezdy z Ria. Hviezda..., pomysel som si. Po francúzsky „étoile“ — krycie meno Benonom zorganizovanej tajnej cesty do Poľska. Spomenul som si na Danku. Pred odchodom za svojim povolaním vybrali sme si jednu hviezdu v súhvezdí Malého voza. — Kdekolvek budeš, — povedala mi, — pozeraj sa často na ňu. Aj ja sa budem na ňu často pozerať. Táto hviezdá nás bude spájať!

Dvakrát som si zatancoval z Trude. Mala devätnásť rokov a dychtila po plnom živote. Primkla sa ku mne ako mačka. Ale i tak som vedel, že túto noc bude spať s Benonom, a to veru nie prvý raz.

Po návrate k stolu sme si zase vypili po kališku. V dobrej nálade začala Trude rozprávať:

MIKULÁŠ KOPERNÍK

Predkovia veľkého astronoma — tak zo strany otca ako aj matky — pochádzali zo Sliezska. Pripomeňme, že do 16. storočia bolo to poľské územie, lebo až vtedy jednotlivé sliezské kniežatstvá sa dostávali do područia českej koruny, a roku 1742 sa ocitli pod priamou nadvládou Pruska. Spojenie s vlastou nastalo roku 1945, keď celé Sliezsko sa vrátilo navždy k Poľsku.

Rod astronóma pochádzal, z otcovej strany, z cirkevnej dediny Koperník, ležiacej medzi Otmuchowom a Nisou v Opolskom vojvodstve. Názov dediny nachádzame už v latinských dokumentoch z 13. storočia, keď ho písali slovensky Coprník, Copirník, Coperník. Pochádza pravdepodobne od kôpru, tak ako pomenovanie Chmielnika sa vyvodzuje od chmelu (poľsky: chmiel) alebo Szczawnika od štavelu (poľsky: szczaw). Je však možné že tento názov bol spojený aj s remeselníkmi spracúvajúcimi med, ktorých u nás dávnejšie menovali kuperníkmi alebo jednoducho koperníkmi (od latinského cu-prum — med).

Dnes Koperník počítajú necelých tisíc obyvateľov. Od 13. storočia stojí tu kostol sv. Mikuláša, čo pravdepodobne spôsobilo, že v astronomovej rodine toto meno sa tak často opakovalo.

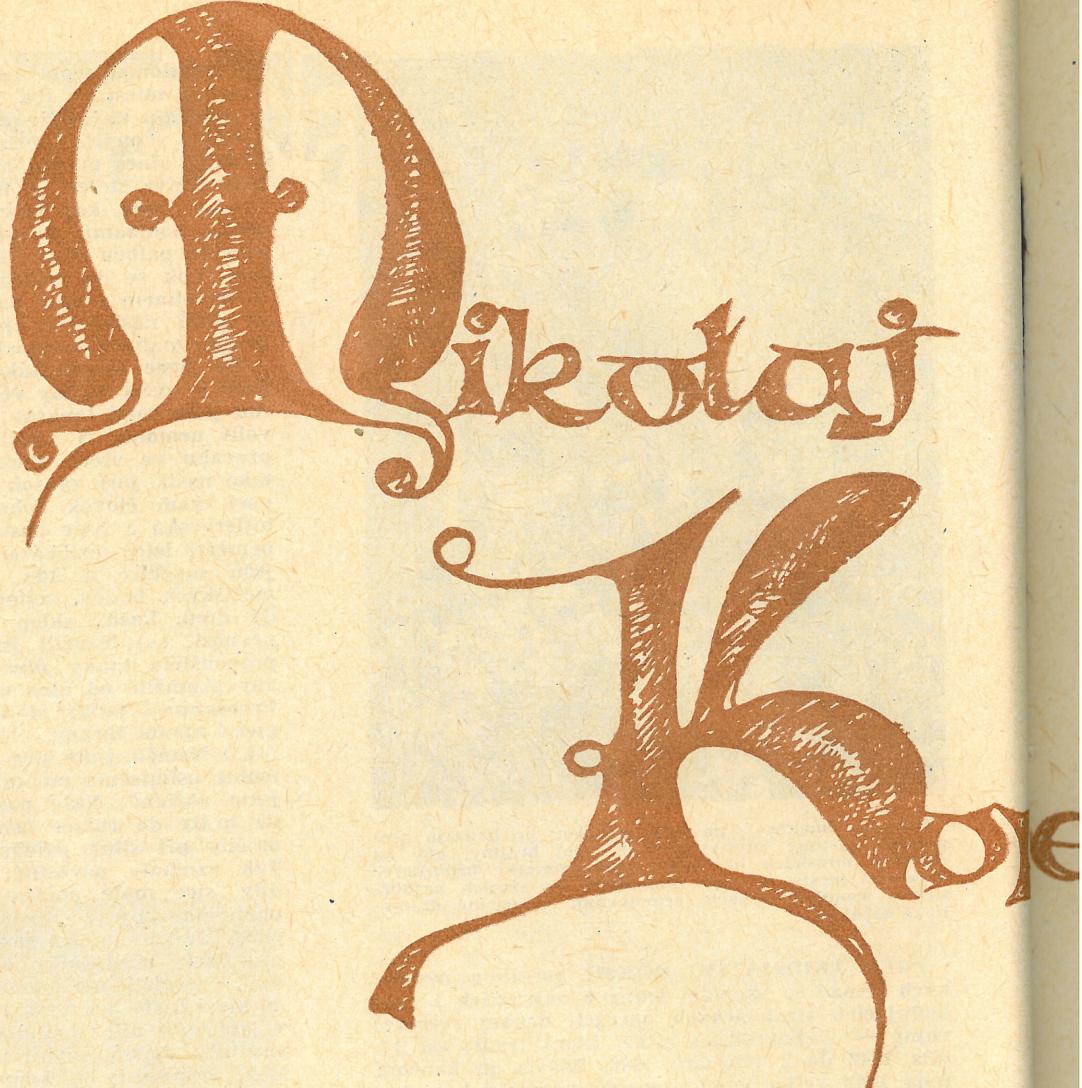
— Aj Benon pozná dobre Varšavu. A potom všeli u generála Vlasova...

— Du bist ganz blau! — prerošil ju náhle Benon (to je: Si celá modrá!) a pre istotu ju zavliekol na tanecný parket. Tam jej dôrazne dohováral. Zrejme nechcel, aby niekto hoci len slovíčkom prezrádzal jeho minulosť.

Bolo už po polnoci, keď sme lokál opúšťali. Taxíkom ma odviezli domov na Zimmermannstrasse. Benon a Trude sa odviezli kamsi poločene.

Ráno sa mi naskytla dobrá príležitosť, na akú som už netrpezlivý čakal. Vedel som, že George sa z tejnej výpravy po trase Ětoile má vrátiť lipským rýchlikom, a tak som mal ešte dosť času. Konečne som mohol bez dozoru napísť pári slov na pohľadnicu, ktorú pošleml na dohovorenú súkromnú adresu do Varšavy. O niekoľko dní ju dostanú moji priatelia a budú vedieť, že je zatiaľ všetko v poriadku. Dozaista upovedomia aj moju Danku a ona bude pokojnejsia. Pani Möllerovu som poslal kúpiť cigarety a súčasne požiadal, aby hodila aj moju pohľadnicu do poštovej schránky.

George sa vrátil pred obedom. Prinesol so sebou aj časopis Die Rewue. Na obálke bola hláška o senzačnej autobiografii Hitlera a správa o tom, že sa v Stuttgarte stretli bývali príslušníci Rommelovho Afrikakorpusu.

V druhej polovici 14. storočia, avšak nie pozdejšie ako roku 1370, Kopernikovci sa prestahovali zo Sliezska do Krakova. V každom prípade koncom 14. storočia sa toto meno objavilo v krakovských dokumentoch kde nachádzame záaznamy o troch Koperníkoch, z ktorých jeden bol zbrojár, druhý kamenár a tretí povazník. Konečne v polovici 15. storočia na aréne dejín sa objavuje zámožný krakovský kupec Mikuláš Koperník, pravdepodobne syn a dedič jedného z nich. Bol to obchodník vo veľkom; jeho obchodné styky siahali do Vratislaví, Torune, a Gdanska. Keď vypukla poľsko-krížiacka vojna, zvaná trinásťročná, ihneď ponukol svoje služby kráľovi Kazimírovi Jagellovcovi. Využívajúc totiž svoje rozsiahle styky bol sprostredkovateľom pôžičky pre Gdańsk, určenej na obrannú vojnu.

Predkovia astronóma z matkinej strany pravdepodobne pochádzali z dediny Pszenno ležiacej nedaleko Świdnice vo Vratislavskom vojvodstve. V polovici 14. storočia predali svoj majetok a o niekoľko rokov neskôr sa prestahovali do Torune. Starý otec nášho hvezdára, Lukáš Watzenrode sa tešil veľkej úcte torunských mešťanov — celé roky zastával funkciu predsedu súdnej lavice. Patril k aktívnym pruským politikom a jeho nedôvera voči križiakom bola

širokoua. I jetkom sa vojnou val rode hat mal stri káša.

Okou 1 poľskýsk pec M Ke ra — sta nedlhom s zenroéro zdedibn dom v s obnovou

Vellec Tentor p knihyati v rok 10 Ján S sl lóg. Tor nálnyný ňom: š 1 1473 din uvádz zuje vý šak p, h básní

wala? Býval som v susednej ulici. Chodil som vtedy do obchodnej školy, neskôr sa vzali do baudienstu, na stavebné práce. Utiekol som a ukrýval som sa na vidieku. Možno George Sowa bol jedným z tých, čo ma stíhali. Pri prvej príležitosti som vstúpil do partizánskeho oddielu.

Ešte celý deň som musel znátať spoločnosť tohto odporného chlapa. V piatok rano prišiel Benon, že je čas odcestovať. Za chvíľu som všetko zbalil, celá moja výbava sa zmestila do aktovky. Mal som tam aj obálku so „špionážnym materiálom“ a filmami z Poľska, ktorí som mal v Západnom Nemecku odovzdať človeku, ktorý poznal heslo.

Benon mi predložil ešte narýchlo na podpis potvrdenku o prevzatí peňazí, peniaze mi však nedal, že teraz vraj na to nemá čas. Nepochyboval som, že od Američanov bral tri razy toľko, čo mi dával. Súrial, že o hodinu musíme byť na letisku.

Presne o jedenastej hodine a pätnásťich minútach sme boli na námestí pred letiskom Tempelhof, pri soche postavenej na pamäť takzvaného vzdušného mosta. Bolo to v tom období studenej vojny, keď otvorený konflikt visel na vlásku. Po tristo dva dňa obstarával všetko spojenie Západného Berlína s NSR letecký most.

PRÍPRAVY

NA KOPERNÍKOVSKÉ OSLAVY V ČSSR

V Poľsku bola oficiálna delegácia Zväzu českých novinárov, aby sa zoznámila s pripravami na oslavy 500. výročia narodenia Mikuláša Koperníka. Delegácia navštívila mestá spojené so životom a prácou veľkého astronóma o.i. Toruň, Olštin, Lidzbark Warmiński, ako aj Varšavu a nadviazala styky s organizátormi koperníkovských oslav v jednotlivých mestách.

Požiadali sme vedúceho delegácie českých novinárov dr. Jiřího Vitku, aby nám porozprával o prípravach na koperníkovské oslavu v Československu.

V Československu bol iste založený výbor koperníkovských oslav?

— Zatiaľ zvláštny výbor nemáme, avšak o koperníkovské výročie v našej krajinе sa zaujímajú okrem ministerstva kultúry aj mnohé inštitúcie a kultúrno-spoločenské organizácie.

Existujú už nejaké podrobne plány oslav?

— Ministerstvo kultúry vypísalo súťaž na koperníkovský plagát, ktorý je už v tlači. Máme už výsledky súťaže na pamätnú medailu na počest Koperníka. Jej víťazom sa stal známy výtvarný umelec Milan Knobloch, ktorý bol aj laureatom súťaže na medailu pri príležitosti 400. výročia narodenia astronóma Jána Keplera. Mestská knižnica v Prahe pripravuje v spolupráci s významnými českými a poľskými vedcami polročný cyklus populárno-vedeckých prednášok o živote a diele Koperníka. Budú usporiadane aj tri veľké koperníkovské výstavy: v pražkom Belvedéri a v planetáriu, ako aj v astronomickom observatóriu na Petřine. V novembri na pozvanie Československej akadémie vied mal prednášku v sídle Astronomickej spoločnosti v Prahe významný poľský vedec doc. dr. Mirosław Czartoryski z Krakova. Na československých školách začne súťaž vedomostí o Mikulášovi Koperníkovi, niečo podobné, ako známe matematickéolympiády. Vo vydavateľstve Vyšehrad vyjdú dvojdielné Zobrané spisy Mikuláša Koperníka redigované dr. Stanislavom Richterom. V československej televízii budú premietané o. i. môj film o Koperníkovi a v rozhlasovej prípravujú dokumentárne rozhlasové pásma o živote a činnosti Koperníka. Okrem toho hodno spomenúť, že československá cestovná kancelária Čedok vydala propagáčnu brožúru, ktorá ponúka našim občanom návštěvu Poľska „Po stopách veľkého astronóma“. Domnievam sa, že tieto výlety budú mať veľký úspech nielen medzi odborníkmi, ale aj medzi školskou mládežou.

Výsledkom našej návštěvy v Poľsku bude rad popularizačných publikácií o prípravach k oslavám na počest vás významného rodáka, ako aj jeho činnosti.

Rozprával: Lech Kosieniak

Mikuláš Koperník, drevorytina zo 16. storočia.

Koperník

známa. Poľsku slúžil nielen svojim manom, lebo sa priamo zúčastnil trinásťročnej a bojoval pri Malborku a Lasine. Watzenbol ženatý s Katarínou Modlibožankou a nou tri deti: Kristínu, Barboru a Lu-

lo roku 1457, teda zanedlho po oslobodení mi vojskami prvých pruských miest, kúnikuláš Koperník — otec veľkého hvezdára — prestáhal z Krakova do Torune. Za potom spojil svoj osud s Barborou Wattenbol, dcérou Lukáša. Po svokrovej smrti pomerne veľký majetok, okrem iného a ulice sv. Anny, v ktorom prišiel na svet tel astronómie.

čí vedec sa narodil 19. februára 1473. dátum presne poznáme, hoci matričné sa stratili. Vďačíme to horoskopu, ktorý ich 1540 — 1545 zostavil pravdepodobne Choner, slávny nemecký astronóm a astrolog. Horoskop je jediným a veľmi originálnym kritickým listom Koperníka; čítame v Mikuláši Koperníku sa narodil 19. februára 1473, hodine a 48. min. Ako zaujímavosťame, že tento horoskop takto charakterizuje: Významný filozof a matematik, avokýte, heretik, veľký zvodca a falošný ..."

Benon sa pozrel na hodinky a v tej chvíli ktorí pozdravil.

— How do you do! — privítal sa s nami dôstojník americkej armády. — O štyridsať minút je odlet — oznamil. S Benonom sa dôverne porozprával; ten sa voči Američanovi správal tak servilne, ako George voči Benonovi.

Napokon sme sa ocitli v americkom vojenskom lietadle. Na palube bolo viacero osôb, medzi nimi som si všimol muža, ktorý nijako na Američana nevzeral. Po chvíli som počul, ako vyslovil zopár českých slov. Zrejme aj jeho viesli na overenie detektorem lži...

III. Na krížovom výsluhu so lžidetektorom.

Prvou našou zastávkou v Mnichove bola kaviareň Stadt Wien. Američan, ktorý ma sprevádzal zo Západného Berlína, objednal páry s horčicou a kávou so smotanou á la Viedeň. V Krakove takej káve hovoríme „kapucínska“.

Neuplynula ani polhodina, keď si k nám prisadol vysoký muž stredného veku.

— How are you? — povedal na adresu môjho sprievodcu, kym mne sa prihovoril čistou poľšinou:

— Teší ma, že sa s vami zoznamujem. Ja som Eduard.

Ihned som pochopil, že to je „môj muž“, ktorému mám odovzdať špióna.

nášný materiál z Poľska. Použil som teda najprv heslo:

— Prinášam pozdrav od rodiny uja Konrada.

— Prinášate aj listy od Jany a Konrada?

— Iba list od Jany.

Eduard zavolať čašnika a objednal trikrát whisky. Pripíjali sme na môj šťastlivý príchod, no v duchu som si pripíjal na budúci šťastlivý návrat domov. Ej, kedy to ale bude, a či to vôbec bude — pomysel som si smutne. Zvláštna chut whisky mi pripomerala pálené z okolia Lančka, kde som po vojne prenikol do niekoľkých bandervských teroristických bánd. Vystupoval som tam ako zástupca protisocialistických diverzanstských centrál zo Západného Nemecka. Teraz som mal úlohu opačnú, overať, fažšiu, lebo nepríatel bol veľmi dobre organizovaný a veľmi skúsený.

Eduard ma ubytoval vo vilke, kde na prízemí bývala nemecká rodina, ktorá utekla z Poľska. Odovzdal som mu vyzvedačskú poštu z Poľska a tri mikrofilmy. Na druhý deň mi priniesol viaceré hárky papiera popísané strojom. Bolo to množstvo najrozmanitejších otázok, na ktoré som mal nájsať odpoveď.

— A môžem sa slobodne pohybovať po meste? — vyzvedal som u svojho tátora.

— Dávame vám voľnosť, ale vystupujte pod firmou Francúza, tak ako v Západnom Berlíne. Keby sa stalo čosi nepredvídané, že by ste sa zapletli do nejakej aféry, keby vás zatkli alebo zadržali, nič nevysvetľujte. Dožadujete sa iba okamžitého telefonického spojenia z Billom Pitnerom, číslo 304-K. To pre každý prípad, — povedal Eduard a dal mi lístok s číslom.

Zoznam otázok som si viačkrát preštudoval. Musím povedať, že s veľkým odporom, lebo to bol naozaj súhrn najčudnejších otázok. Meno, priezvisko? Čo ste dnes obedovali? Dáta narodenia? Kedy ste naposledy spali s dievčaťom? Ako sa volalo? Boli ste už väznený? Za čo? Máte rád kočely s kapustou alebo s kvaseňmi uhorkami? Aký je váš vzťah ku komunizmu?

Nadával som v duchu, ale dotazník som vyplnil. Večer som sa túlal po meste a až neskoro som sa vrátil do prázdnnej izby na prvom poschodí. Na druhý deň ráno prišiel po mná Eduard s modrým cadillacom.

Winzererstrasse. Prečítal som meno ulice, v ktorej sme zastavili. Zaviedol ma do väčšieho domu, ktorý bol zariadený ako kancelária. Čakali nás tu dva muži, jeden nižší blondín a druhý vyšší, starší. Medzi sebou hovorili po anglicky, so mnou sa však rozprávali po poľsky.

Sarsí mi podrobnejšie vysvetlil, ako funguje prístroj, ktorým skúmajú spoľahlivosť rozličných osôb. Aparát vyskuďalivo odhaluje každé klamstvo a že takejto skúške podrobujú dokonca ešte aj generálov. Predložil mi na podpis vyhlásenie, že sa dobrovoľne podrobujem previerke. Tlačivo malo text v angličtine, francúzštine, ruštine, poľštine, češtine a nemčine.

Potom ma odviedli do druhej izby, posadili ma do kresla tvárou k holej stene vo zdialenosťi asi jedného metra. Mal som si obnažiť pupok a vykasať rukávy, potom mi na lakste a na bruchi umiestnili receptory prístroja, ktorý neboli väčší ako skrinka gramofónu. Starší muž sa mi postavil za chrbát.

— Začíname, — zavolał blondín z druhej izby.

— Budem vám klásť otázky, — povedal starší buž — a vy odpovedajte rýchlo a bez akýchkoľvek komentárov iba „áno“ alebo „nie“. Pozor!

Hlas odzadu: — Narodili ste sa 26. mája?

Ja: — Áno.

Hlas odzadu: — Ste komunistickým agentom?

Ja: — Nie.

Hlas odzadu: — Vyberte si jednu číslicu od jednej do desiatich. Budem vám vymenúvať rozličné cifry, ale

Od Lubice Bartalskej z Odboru pre zahraničných Slovákov prišiel list adresovaný našim krajanom, v ktorom spomína zájazd aktivistov Spoločnosti po Slovensku organizovaný Maticou slovenskou pri príležitosti 25. výročia založenia Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. List pre nedostatok miesta uverejňujeme s malými skrátkami.

Zájazd bol organizovaný tak, aby naši krajania a poľskí hostia videli čo najviac zo Slovenska. Historické pamiatky, ktoré, ako sme sa presvedčili, krajania dobre poznajú z kníh a rôznych povestí, najznamejšie mestá východného, stredného a západného Slovenska, súčasna výstavba našej socialistickej vlasti, pamätné miesta Slovenského národného povstania a rôzne stretnutia iste rozšírili obzor tých, ktorí na Slovensku dlhší čas neboli.

Kedže zájzkov bolo veľa, bude vari lepsie, keď začneme pekne po poriadku.

Po krátkej zástavke na hranici v Lysej Poľane prechádzali sme podľa nášho programu Vysokými Tatrami. Zastavili sme sa v starobylom podtatranskom spišskom meste — Kežmarku, a potom po kráčovali v ceste do Levoče. Levoča — človek, keď prichádza do tohto mesta má takú zvláštnu náladu, ako keby pred nami ožila dávna doba. Kedže sme boli zvedaví na jej historiu, navštívili sme v radnici Spišské múzeum. Prezerali sme si tu krásne plastiky, kolekcie starých zbraní, dokumenty na levočské súdnicstvo a iné cenné pamiatky. Krajania sa už v autobuse dozvedali, či existuje v Levoči tá stredoveká kletka hanby, o ktorej počuli toľko legend. Stála blízko radnice. Veľkým zájtkom bola návšteva chrámu sv. Jakuba zo 14. storočia. Najviac tu zaujali mimoriadne cenné krídlové oltáre od majstra Pavla z Levoče, ktoré sú svetovým unikátom a ich kópie sme vystavovali na svetovej výstave v Montreali.

Kultúrne, obchodné a priemyselné stredisko Šariš — Prešov, nás prijalo nevľúdne, dažďom a typickym neskorojeseným počasím. Prešov je známy bojmi a vzburami proti národnému útlaku. V roku 1919 tu vyhlásili revolučnú proletársku Slovenskú republiku rád. V Múzeu Slovenskej republiky rád sme sa oboznámili s dokumentmi o jej vyhlásení a prezreli sme si archeologickej, historické a národopisne zberky. Ďalšou našou zástavkou bola návšte-

Z PUTOVANIA PO SLOVENSKU

va metropoly východného Slovenska, Košic, s jej najvýznamnejšou gotickou stavbou pamiatkou — Domom sv. Alžbety z konca 14. storočia.

Hoci cesta do Banskej Bystrice bola dlhá, nemohli sme minúť hrad Krásna Hôrka. Krajania predsa toľko počuli o tomto hrade a čítali o Levočskej bielej panej. I napriek tomu, že už neboli čas návštev, predsa sme uprosili „hradnú panu“, a hoci i v prími, prechádzali sme mestosťami hradu, ktorý pochádza z prvej polovice 14. storočia. Dozvedeli sme sa o histórii hradu a o jej majiteľoch. „Hradná pan“ ochotne odpovedala na zavedené otázky našich krajanov a porovnávala legendy s historickou skutočnosťou. Nakrátko sme sa ešte zastavili v mauzóleu posledných majiteľov hradu Andrejssyovcov.

Banská Bystrica je pre našich krajanov známym mestom. Nikoho nebolo potrebné upozorňovať na to, akú významnú úlohu zohralo toto mesto v dejinách Slovenska — počas Slovenského národného povstania. Najvzrušujúcejšie zapôsobila návšteva Pamätníka SNP. Moderný tvar budovy múzea je pýchou mesta. Dokumenty a premietanie diafórov ešte viac priblížilo dobu, na ktorú sa krajanie dobre pamätajú. A tak dojmy z múzea dopĺňali svojimi vlastnými zájtkami z otriasného obdobia druhej svetovej vojny.

Nielen Banská Bystrica, ale aj jej okolie je známe z bojov počas Slovenského národného povstania. V okolitých horách sa skrývali naši partizáni a stovky našich a sovietskych vojakov tu položili svoje životy. Jedným z pamätných miest, kde v rokoch 1944—45 zavraždili fašisti okolo 750 protifašistických bojovníkov a obyvateľov obce Kremnička je pamätník jej obetiam v Kremničke. Pri pomníku sme si minútou ticha uctili pamiatku hrdinov a položili veniec.

Cestou do Martina bolo akosi ml'kvo. Každý zrejme spomínal na fašké roky vojny a snáď i na svojich blízkych, ktorí padli v boji za slobodu.

V Martine sme navštívili Maticu slovensku. Krajanov tu prijal správca Matice slo-

venskej prof. dr. inž. Jaroslav Čelko a tajomník MS súdruh Stefan Krivuš. Súdruh správca krajanov srdce privítal a zaujímal sa o zájtky z cest. Predseda KSČaS s. J. Molitoris v krátkej, ale veľmi sympathetickej reči charakterizoval prácu v KSČaS, zmienil sa o jej histórii a priebehu osláv. Podľakoval sa zároveň za starostlivosť Matice slovenskej o KSČaS. V príjemnom prostredí pracovne súdruga správca by sa dobre besedovalo aj dlhší čas, ale my sme mali pred sebou ešte návštevu na Jednotnom rolníckom družstve v obci Belá, v okrese Martin. Predseda JRD súdruh inžinier Šalát sa rozhovoril o vzniku družstva, počiatkoch fažkostach a nedôvere rolníkov k spoločnému hospodáreniu a terajších úspechoch, ktoré sú náozaj veľké. Spomenul výhody spoločného hospodárenia a skúsenosti družstevníkov, ktorí by sa k svojim poličkam už nikdy nevrátili. Krajania sa zase rozhovorili o svojich skúsenostach.

Na druhý deň sme navštívili zase Maticu slovensku. Tentoraz nám pracovníčka MS rozprávala o histórii MS a ukázala archívne materiály, ktoré svedčia o práci, ktorú slovenskí národnovci robili pre povznesenie slovenského národa. A aby sme sa aj trocha pochválili, ukázali sme našim krajanom stavbu novej budovy Matice slovenskej. Pri prehliadke mesta sme neobišli ani Slovenské národné múzeum. Prezreli sme si tu národopisné, historické a remeselné zbierky. Na Národnom cintoríne sme si uctili pamätku tých, ktorí svojou záslužou prácou nedali zahynúť slovenskému národu. Sú tu pochovaní významní buditeľia, spisovatelia, akademickí maliari a všetci tí, ktorí dnes vzdávame česť a pamiatku.

S mestom Nitra nás viaže história ešte z čias Veľkomoravskej ríše. Už vtedy bolo toto mesto jedným z jej dvoch centier ríše. Prezreli sme si tu hrad, odkiaľ sme mali krásny výhľad na starú i novú Nitru. Dnes je toto mesto centrom poľnohospodárstva, potravinárskeho, chemického a textilného priemyslu a sídlom Vysokej školy poľnohospodárskej a Pedagogickej fakulty.

si uctili pamätku našich oslobovitelia.

Niekto krajania prejavili záujem navštíviť obec Nová Lipnica v okrese Bratislava. Stretili sa tu so svojimi rodákmami, ktorí sa vysľahovali na západné Slovensko a svoju obec pomenovali Nová Lipnica. Nečakané zvitanie krajanov všetkých potešilo.

Západné Slovensko je známe svojimi vinicami. Veru o takom dobre vínknu na Orave a Spiši iste nechyrujú! A tak vo vinárii v Limbachu pri husacine s lokšami sme popíjali limbašký zlatý mok. Aby nám bolo veselie, vyrávala nám ľudová muzika. Nakoniec sme si ešte trocha pospevali a zatańcovali a ani sme nezbadali, že už je krátko pred polnocou. Na posedení v Limbachu sa zúčastnil aj správca Matice slovenskej a pracovníci Odboru pre zahraničných Slovákov.

Ani sme sa nenazdali a nás zájazd sa chýlil ku koncu.

Za ten krátky čas sme sa s našimi krajanmi a poľskými hostami tak zblízili, že aj nám bolo ľúto, že sa musíme rozlúčiť.

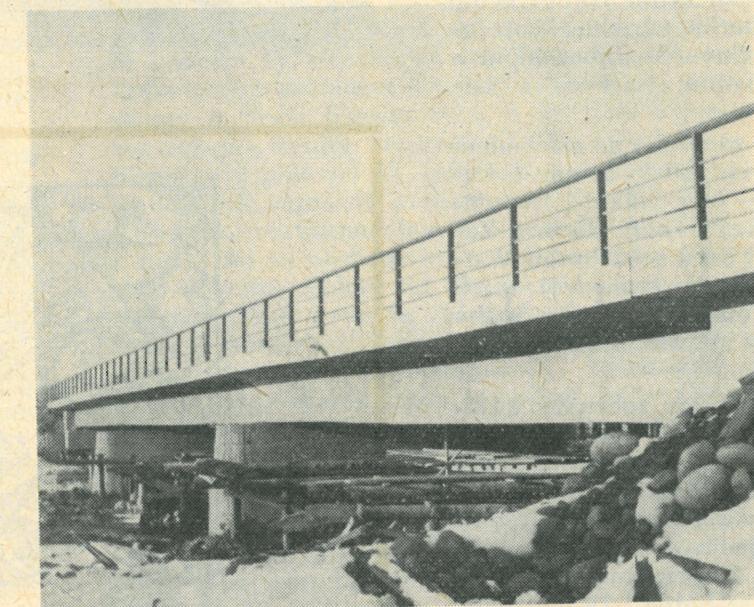
Nezabudneme na slová, ktorími vyjadril svoj vzťah ku Slovensku jeden z poľských krajanov: „My sme ako tá rastlinka, ktorá potrebuje vlahu“. My by sme sa tešili, keby naši krajania tú vlahu ozaj dostali.

Lubica Bartalská

V Odbore pre zahraničných Slovákov nás privítal vedúci kult. stykového oddelenia s. Martin Ceman. Skupina krajanov a poľskí hostia boli prijati na Ministerstvo kultúry SSR. Prijal ich námestník ministra súdr. doc. dr. Vasil Choma. V srdcennom ovzduší sa niesol rozhovor. Súdruh námestník ministra sa zaujímal o činnosť mládeže v Spoločnosti Poľský host — predseda Mestského národného výboru v Novom Targu — súdruh Władysław Gawlas, ktorý sa stretnutia zúčastnil, vysoko honobil prácu v KSČaS a ocenil iniciatívu krajanov, ktorá je prospešná ako ľudovému Poľsku, tak i Československu.

V Odbore pre zahraničných Slovákov sa naši krajania stretli s pracovníkmi MS a v mene Československého ústavu zahraničného prišli pozdraviť krajanov podpredseda ČÚZ súdruh Karel Oliva a súdruh Šipek. Rozhovorili sa aj o dojmach z osláv 25. výročia KSČaS v Zelove, na ktorých sa naši spolupracovníci zúčastnili.

V Bratislave sme ukázali našim krajanom najznamejšie pamiatky, navštívili bratislavský hrad, ktorý je po renovovaní zase pýchou mesta. Na Slavíne — pamätníku sovietskych vojakov sme

Ako sme už písali v Zivote, (čís. 7/72) PZDL z Nového Targu budoval nový betónový most spájajúci obce Nová Bela a Krempachy. Výstavbu skončili v novembri a v decembri sa konali zatažkávacie skúsky, ktoré skončili úspešne. Na snímke: nový most

F. a J. Paciga

neozvite sa ani vtedy, keď náhodou uhnádne vami zvolené číslo. Tak teda: Jedna, dva osem, štyri, tri, sedem... Nuž a teraz to isté, ale keď uhnádne vaše číslo, povedzte „áno“. Teda: Jedna, dve, osem, štyri, tri, sedem...

Odpovedal som ako automat. A znova hlas odzadu, tentoraz ale iným tónom:

— Už ste dnes raňajkovali?

Pomyslel som si, že azda cheú skúsku preruší.

— Nemal som appetit, — povedal som, — nemám vo zvyku raňajkoval hned zrátaná. No ale jedol som.

— Stop! — ozval sa blondín. — Preruš na chvíľu prístroj. Starší sa ma dôrazne opýtal:

— Tak čo, raňajkovali ste, či nie? Dohodli sme sa, že budete odpovedať nedvojzmyselne. Pozor, znova začíname!

Hlas odzadu: — Jedli ste už raňajky?

Ja: — Áno, — no súčasne som myslil na to, že som iba pil kávu, a to predsa raňajky nie sú. Lenže dlhia ma nenechali uvažovať. Zasypali mu množstvo otázok. Jedna nasledovala bleskove za druhou. Tak rýchlosie,

áno alebo nie? Tu sa nemá myslieť, iba odpovedať.

Blondin: — Máte rád kotletu s kapustou alebo s kvasenými uhorkami? — Starší muž: Spali ste pred desiatimi dniami s dievčaťom? — Blondin: Volala sa Magda? Ocestovali ste z Varšavy vlakom o 11,30 hod.? — Starší muž: — Ste nepriateľom komunizmu? — Voláte sa Marian? — Blondin: — Voláte sa Richard? Ste komunistickým vyzvedačom? — Starší muž: — Klamete teraz? — Blondin: — Boli ste v Berline v „čardášovom bare“?

Nasledovala malá prestávka. Starší muž išiel do druhej miestnosti, kde sa tisík radili. Hovorili po anglicky a nerozumel som ich. Srdečne mi nepokojovalo. Ako ovládnuť výstražné reakcie, ktoré nezávisia od našej vôle? Keby sme tak mohli stačiť vypínať nášho organizmu! Lenže človek nie je nijaký automat. Snažil som si námitiť pokoj. Zachovaj chladnú krv, nedovoľ, aby ta psychicky zmiatli a zlomili? — prikazoval som si. Siahol som si do vrecka a hľadal som cigarety. Chcel som si pripráli, určite by ma to usporio.

— Prosím, — ozval som sa, — mohli by ste mi priniesť cigarety, mám ich v pravom vrecku plášťa v predstieni.

Starší muž mi priniesol cigarety a opýtal sa ma:

— A vy si vždy tak presne pamäťate, v ktorom vrecku máte cigarety?

— Ma to vobec nejaký význam?

— Cheel by som to vedieť, povedal starší muž.

— Dávam cigarety zväčša do pravého vrecka.

— Tentoraz ste ich ale mali v ľavom vrecku...

Odpovedal ma na chvíľu zmiaľa, inak som sa už dosť dobre opanoval. Zrejme tu, pri vivisekcii človeka používajú všakové drobné chytáky. — Ako sa to len skončí? Teraz vyhodnotia zájazdny prístroj. Prečo sa len pytali, či sa volám Marián? Áno, to je moje pravé meno, ale pre tých tu som Ryszard. Czernik, zaťatý odporca komunistov. Hlas odzadu prerušil moje myšlienky:

— Začíname? Máte ženu?

Ja: — Nie.

— Poznáte Benona v Berline?

Ja: — Áno.

— Pracujete pre poľskú rozviedku?

Ja: — Nie.

— Narodili ste sa 22. mája 1922?

Ja: — Áno.

— Pili ste whisky?

Ja: (po chvíli vähania): — Nerozumiem...

— Vypni — ozval sa blondín z druhej izby.

Ja: — Čo mám vypnúť?

— Hovorím ku kolegovovi!

— O akú whisky im ide? — uvažoval som. Ahá, spomenul som si zrazu; o tú, ktorú objednal Eduard v kaviarne Stad Wien. Nech ich parom vezmú, tie využijú každú hlúposť a každú drobnosť, aby ma zmiaľi.

— Teraz si spomínam, že predvodom som pil whisky s Eduardom.

— Hlas blondína: — Začíname! Pili ste whisky? Ste agentom komunistickej rozviedky?

A znova sa na mňa rútil príval krížového výsluchu. Mnohé otázky zopakovali viac ráz, ale v rozličných súvislostiach. Na niektoré som odpovedal zhodne z pravdom, inokedy som priznal iba poloprávdu, často som hovoril nepravdu a miatol som ich.

Skúška bola fažká a nepríjemná, ale obstál som v nej. Ešte oveľa fažie a nebezpečnejšie boli však skúšky, ktoré som mal pred sebou v podobe mnohorečného riskantného boja kontrarozviedčika na „tichom fronte“...

DOLNÁ ZUBRICA

V mene Obvodného výboru KSČaS z Oravy, v mene našich aktivistov chcel by som touto cestou čo najsrdečnejšie podľať všetkým tým, ktorí nám umožnili krásny zájazd po Slovensku v dňoch od 19. novembra do 26. novembra 1972. Predovšetkým d'akujeme Matici slovenskej, že nás pozvala a pripravila nám na Slovensku skutočne vynikajúci program. Ďakujeme aj našim sprievodkyňam: Danici Štubňovej z Martina a Lubici Bartalskej z Bratislavky, vsetei si na ne spomíname čo najlepšie. Zároveň by sme chceli podľať redakcii Život a UV KSČaS v Krakove za snahu, ktorú vyuvinuli, aby sa tento výlet uskutočnil, ako aj poľským orgánom, ktorých predstavitelia nás na tomto výlete sprevádzali.

Srdceňu vďaku vyjadruje aj náš oravský súbor, ktorý odcestoval na Slovensko dňa 26. novembra 1972 a bol tam sedem dní.

* * *

A teraz ešte pár slov o vatrach, ktoré u nás, na Orave zahoreli pri príležitosti 25. výročia založenia KSČaS.

Kedže mnohí krajania sa ma pýtali, ako vznikol zvyk páliť vatry, povedal som o tom pár slov na základe knihy Jozefa Horáka Povesti, ktorú vydali Mladé letá roku 1969. Po bitke pri Moháči, keď turecké vojska pod veleňím sultána Sulejmana porazili uhorského kráľa Ludovíta II. a obsadili veľkú časť Uhorska, slovenské dediny na pohraničí s tureckou ríšou boli stále vo veľkom nebezpečí, nakoľko Turci často bez výstrahy na tieto dediny napadali a brali ľudí do zajatia. Preto vyšlo vtedy nariadenie, na základe ktorého na pohričených kopcoch stáli stráže, tzv. vatrári, ktorí mali vo dne dymom a v noci ohňom upozorňovať obyvateľstvo, že sa Turci blížia, aby sa mohli pripraviť na obranu. To je teda pôvod vatri, ktoré, ako vieme páliť neskôr aj slávny Oravec, rodák z Terchovej — Juraj Jánošík.

Ján Kovalík

NOVÁ BELA

Dnes vám chcem napísat pár slov o okolnostiach, v akých zahynul slovenský partizán Eduard Toth, ktorý je pochovaný na našom cintoríne v Novej Belej. Na jeho hrobe je kríž a nápis: "Edward Toth zginul z ruk Gestapo" (Eduard Toth zahynul z ruk gestapa). Také isté nápis sú na hroboch padlých Eudvika Škvarka a Silvestra Soltýsa, ktorí pochádzajú od nás z Novej Belej.

Ako k tomu došlo?

2. októbra 1944 prišli partizáni do dedinky Krempachy a požiadali miestne obyvateľstvo, aby im dalo potraviny,

najmä chlieb. Povedali, že si po tieto veci pridu na druhý deň. Bolo to osudné pre partizánov lebo, ako vieme, po potlačení Slovenského národného povstania v mestách a na dedinách bolo oveľa viac Nemcov. Partizáni, ktorí k nám prišli boli rôznych národností, teda Slováci, Rusi, Poliaci a iní. Na druhý deň bolo počuť po dedine reči, že to všetko zlé dopadne, lebo Nemci sa o partizánoch dozvedeli. Prečítajme si, čo o týchto udalostiach rozpráva očitý svedok Mária Lojková z Novej Belej:

Bolo to v utorok 3. októbra 1944. Môj otec, Eudvik Škvarek vybral sa s mojim manželom Jánom Lapšanským na jarmok do Spišskej Staréj Vsi. Ako obyčajne išlo veľa ľudí, peši aj na vozoch a polopudni sa vracali späť. V Krempachoch boli o 18.00 hod. večer. Tam všetkých pristavili partizáni, ktorí chceli s našimi furmani prejsť bezpečne cez Novú Belu. V tom čase prišli k nám na autách Nemci a obsadili všetky križovatky. Neskor sa však premiestnili za dedinu, smerom ku Krempachom. Celú dedinu vzali do tzv. križovej paľby. Moja matka a ja boli sime ako bez duše, čo z toho bude. Pozerali sme, ale nič sme nevideli. Z jarmoku sa ešte nikto nevrátil a len po zube ozbrojení Nemci hliadkovali po dedine.

Naraz po 21 hodine Nemci vystrelili raketu čo osvetila celú dedinu a začala hrozná paľba z guľometov a samopalov. Od Krempach išiel celý spievod vozov — vpredu kráčala partizánska hliadka: Eduard Toth, sovietsky partizán, ktorého meno žiaľ nepoznáme, člen pohraničnej stráže Štefan Sloboda a môj muž Ján Lapšanský. Boj bol hrozný, od paľby začala hořieť stodola pri mlyne v Krempachoch, ktorá aj zhorela. Nemci hliadku prepustili celkom blízko k svojim poziciám. Prvé výstrely zasiahl Eduarda Totha, ktorý bol na mieste mŕtvu. Tažko ranený bol sovietsky partizán, ktorého Nemci potom zobraли do auta, kde ho ešte bili a nadávali mu do „partizánskych bandítov“. Jeho ďalší osud nepoznáme, lebo ho fašisti odvezli. Tažko ranený do prs bol Štefan Sloboda — mal prestreléné plúca, len Lapšanskému sa nič nestalo. Nastal hrozný zmatok, ľudia sa pokúšali schovať v priekopech a na poli, na ktorom rastla kapusta. Môj otec sa chcel schovať pod mostik, ale tam bol jeden Nemec, ktorý naňho vypálil celú sériu z guľometu, takže spadol do vody mŕtvu. Spolu s ním bol tam ranený aj Silvester Šoltýs, ktorého potom odvezli do nemocnice v Novom Targu, kde o dva mesiace neskôr zomrel. Bolo to strašné, — končí Mária Lojková.

Slovenský partizán Eduard Toth pochádzal z Trebišova alebo z okolia, ale to presne nikto z nás nevie. Nevieme ani to, či jeho rodina vie ako padol a kde je pochovaný.

Ráno po tejto tragickej udalosti bol som aj s inými občanmi pozrieť na bojište. E. Toth ležal v priekope pri ceste; hitlerovci ho už vyzliekli a tak nechali. Potom bol pohreb. O jeho hrob sa stará školská mládež. Asi roku 1952 štát dal postaviť kríž s nápisom na všetkých hroboch, ktoré však dnes si už vyžadujú obnovenie (odporúčame k pozornosti Obecnému národnému výboru — redakcia).

Musím poznamenať, že po tejto prestrelke Nemci boli ako besní, lebo mnohým partizánom sa podarilo ujsť. Behali po dedine a nadávali všetkým do „partizánskych bandítov“. Potraviny, pre ktoré si partizáni prišli, hitlerovci čiastočne zhabali.

František Bednarčík

ZELOV

Kultúrní oddelení MNV v Zelové, odbočka Svazu bojovníkov za volnosť a demokraciu, OV KSČaS v Zelové a Spolek prátel memoárů vyspaly u příležitosti třicetiletí Polské lidové republiky součet na vzpomínky o Zelově.

V pravidlech soutěže se mají uváděti: „Chtěli bychom získat obraz života, práce a snažení obyvatel Zelova v průběhu několika desítek let. Pokud budou vzpomínky, záznamy a památníky hodnotné a autentické, budou vydány knižně. Publikace bude dokladem o životě Zelovanů a celého města v několika posledních bouřlivých desetiletích...“

Výše uvedené organizace vyzývají k účasti v soutěži všech obyvatel Zelova, ženy, muže, mládež, pracující i duchodce, dělníky, inteligenční, remeslníky i zemědělce. Organizátoři věnují obzvláště zájem období poválečnému. Všechny soutěžní příspěvky zhodnotí porota. Nejlepší a nejzajímavější budou odměněny. Kromě toho autoři publikovaných prací obdrží autorský honorár. Všem účastníkům soutěže se zaručuje plná diskreces a anonymita.

Citelně napsané příspěvky s podpisem a adresou autora lze zasílat do 30. srpna 1973 na adresu: Towarzystwo Przyjaciół Pamiętnikarstwa, Warszawa, ul. Nowy Świat 18/20.

Václav Luštinský

KUCOV

V zimě je na vesnici méně práce. Zvláště večery se dlouží. Dříve se kromě poklázení dobytka mlátilovalo obilí. Tuto práci vykonávali muži. Celý den se na mlatě ohánět cepem, to byla težká práce. Velkou výmoženosťí byly mlátičky, nejdříve na žentour, do něhož se zapřahal kůň, později na naftu a dnes na elektrinu. Kucov byl elektrifikován teprve v roce 1958. Mladí dnes považují technický pokrok za samozrejmou věc, ani jim nenapadne, že mohlo být jinak. Ale starší generace si dobré pamatuje, jaká dříve bývala na venkově dřina.

Zeny v zimě kromě vaření, úklidu a poklázení dobytka předaly koudel, stáčely vlnu, pletly punčochy, ponozky a svetry. Dobře si pamatuji, jak teplé byly všechny věci, které upletla moje matka.

Po večerech se drávalo peří. Byla to velmi důležitá práce, zvláště v rodinách, kde byly dcery na vdávání. Na dračku se scházely ženy a dívky z přízně, sousedky a známé. V největší světlini se sestavily stoly s mísami nedesraného peří. Kolem stolů se sesedly ženy. Každá si přinesla menší misku na sedrané peří, které se sesypávalo do sypků. Na dračkách bývalo veselo. Starší ženy si pamatovaly různé příběhy, pravdivé i smyslene, z okolí i domácí, poučné, strašidelné a rády je vyprávěly.

Např.: O ČAPECH: sedláč z vesnice Wadlew (nevím proč, ale v lidových vyprávěních vždy vystupovali jako hluční) usoudili, že čápi, kteří na loukách hledají žáby, šlapou trávu. Svolali tedy schůzi a na ní uradili, že nutno najmout hlídace, který bude čápy plašit. Tak se také stalo. Ale milý hlídace šlapal trávu ještě více než čápi. Svolali tedy druhou schůzi a nejmoudrejší hlavy ve vsi vymyslily, že hlídace nebude šlapat trávu, když bude sedět no nosítkách. Useďl tedy hlídace na zvláštní nosítka, která čtyři silné chlapi s ním nosili po loukách. Plašil čápy a vesnice prý byla nadmíru spokojená.

O DVOU LENOŠÍCH: žili byli dva lenoši, známi široko daleko. Statkář projížděl vesnicí a uviděl jednoho z nich, jak si hovi ve stínu stromu. Zastavil a zavolal na něho: „Hej, vstaň a přijď si pro dukát!“ Lenoch pomaličku vstal a příšoural se líně ke kočáru. Statkář však prohlásil: „Ty nejsi pravý lenoch a proto ně nedostaneš.“ Kočí práskl do koní a kočár jel dál. Blízko cesty ležel v příkopě druhý lenoch. Statkář však pořákl kočímu zastavit a vše se opakovalo. Ale ten druhý, to byl opravdický lenoch. Líně odpověděl: „Když Pán bůh dá vstoje, dá i vleže.“ Statkář mu hodil peníz.

O NUDLÍCH: Wadlewský ženským se zdálo, že hnětení těsta na nudle je tuze namáhavé. Opět byla svolána schůze a po dlouhém debatování byl přijat nejlepší návrh: vysypat pyle mouky do studny s vodou, dobře zamíchat a z této nadělat nudle pro celou vesnici. Tak také učili. Jak byly ty nudle a jak jsem chutnaly, to nevím.

O KOČCE: ještě před válkou (ale kterou?) žil ve vsi Wadlew hostinský, velký čtverák a veselá kopa. A ten prý tvrdil, že ve vesnici už není ani jeden hlučák, protože všichni uhořeli. A stalo se to takto: vesničtí projížděli statkář a měl v kočáru kočku. Wadlewští poprvé uviděli takové zvíře a protože se jím moc líbilo, přemluvili statkáře, aby jím kočku prodal. Pláclí si, statkář odjel a kočka zůstala. Hlučné se však zapomněli zepředu, co kočka žere. Poslali tedy slouhu za statkářem aby se zeptal. Statkář odpověděl: „Warze žre.“ Slouha byl nedoslýchavý a zdálo se mu, že statkář řekl „vás sežere“. Na vesničany padla hrůza. Začali kočku honit, ale ta se schovala ve stodole. Nemohli ji vyhneti a tak stodolu podpálili. Kočka utekla do druhé — podpálil druhou. Požár se rozšířil a vyhořela prý skoro celá vesnice. Uhořelo i hodně lidí, hlavně těch hlučných.

Takových povídáček znaly ženské mnoho, stačily na celou zimu. Peří se drávalo do pozdních večerních hodin. Po desáté přicházeli na dračku chlapci. Nepomáhali, pouze bavili děvčata. K půlnoci se peří sklidilo, na stoly se prostřely ubrusy a všechny byly pohoštěny bílou kávou a koláčem. V českých domácnostech se netančilo, mládež hrávala různé společenské hry. Např. všechno litá co má peří, telefon, na sledou bábou a jiné. Vybiraly se

fanty, které se potom vykupovaly. Smích už bylo plno. Ještě nutno podotknout, že vše se dělo bez alkoholu. A proto si myslím, že to byly dobré časy.

Ben

KREMPACHY

Technicky pokrok si stále rychlejšie razí cestu na naše dedinky a stále viac zasahuje aj do poľnohospodarstva a iných odvetví, ktoré s ním spolupracujú.

Dobre si pamäťame časy, keď v niektorých obciach nemali elektrický prúd, svietilo sa sviečkami a petrolejkami. Dnes máme elektrický prúd, môžeme počúvať, rádio, pozerať televízne vysielanie. Voľakedy ženy museli žehliť bielizne žehličkami na drevené uhlie, teraz si žehlia modernými elektrickými žehličkami. Skoro v každom dome je pračka, chladnička a sú aj kuchynské roboty.

Nebolo to tak dávno, keď naši predkovia orali pôdu drevěným pluhom a gazdiné im v hrnčekoch nosili obedy. Dnes sa orie viačradlicovými pluhmi, často na poliach vidíme traktory.

Zatva tiež nie je taká namáhavá vďaka strojom s konskymi poňahmi, hoci tento rok už niektorí naši gádovia kosili aj pomocou traktorov. Keďže bývame v horskej oblasti nedá sa u nás pracovať kombajnami. Aj jesenné práce uľahčujú rolníkom stroje, ako napr. vyorávače zemiakov. Niektorí gádovia, ako napr. Karol Slovák si sami zoštrajili takéto stroje poháňané motorom. Roľníci teda iba zbierajú vykopané zemiaky a odvážajú ich domov.

Veľkou výmoženosťou je elektrický motor, bez ktorého si už dnes ani nevieme predstaviť prácu na vidieku. Používame ho na všetky práce, napr. na pilenie dreva, rezanie slamy pre dobytok atď. Dalo by sa používať aj viac poľnohospodárskych strojov, keby pôda bola scelená. V našich podmienkach sú s tým veľké ťažkosti, pretože kvalita pôdy sa mení skoro každých sto metrov.

Prípravili: František a Ján Paciga

V Krempachoch takýto traktor nakladá rolníkom umelé hnojivá a vápno na vozy.

Snímka: Fr. a J. Paciga

Koležance
KRYSTYNIE TOMCZYK
z povodu smrtci
CÓRKI
serdecne wyrazy wspólczucia składa
Kolektyw Redakcji
„ŽIVOT“

ZELOV
Dne 17. prosince roku 1972 zemřel náhle ve věku šedesáti osmi let člen naší Společnosti Josef Walt. Pohřeb se konal dne 20. prosince 1972 za účasti rodiny zemřelého, přítel a početné skupiny členů naší Společnosti a pěveckého sboru. Čest jeho památky.

OV KSČaS v Zelově

ČO ROBIŤ

Je to už stará zásada — keď si dobré vyštartoval, drž tempo. Toto perekadlo sa týka aj nášho poľnohospodárstva, ktoré roku 1972 dosiahlo dobré výsledky. Možno o nich hovoriť, lebo úroda ako aj výrobky miliónov roľníkov sa už nachádzajú v maštali, stodole a v komore a znamenajú dobrý základ pre úspešný štart nášho poľnohospodárstva v roku 1973.

Globálna produkcia poľnohospodárstva v porovnaní s rokom 1971 stúpla o ďalších 7%. Vďaka priaznivým ekonomickým podmienkom pre rozvoj živočisnej výroby, počet ošípaných a dobytka má naďalej stúpajúci tendenciu. Túto tendenciu musíme udržať za každé cenu, lebo bude rozhodovať o realizácii uznesení 6. zjazdu PZRS týkajúcich sa postupného zlepšovania našich životných podmienok.

Vďaka dobrým dodávkam surovín z poľnohospodárstva nesklamal ani poľnohospodársko-potravinársky priemysel. Za rok 1972 tento priemysel dosiahol nadplánovú výrobu v hodnote 14 miliard zlôtých. To už niečo znamená. Práve vďaka dobrej realizácii výrobných úloh v priemysle a poľnohospodárstve sa podarilo udržať rovnováhu na trhu. To znamená, že hoci značne stúpli príjmy pracujúcich miest a vidieku a roľníci už dva roky za svoje výrobky dostávajú vyššie ceny, hodnota peňazí a ich kupná sila sú pevné. A práve to znamená reálne zlepšenie životných podmienok pracujúcich, k čomu dôsledne smeruje vedenie strany a vlády.

Rok 1972 bol pre poľnohospodárstvo priaznivý v celostátnom meradle, okrem iného vďaka hojným zrážkam — hoci bol aj nepríjemný v období poľných prác. Roľníci dosiahli dobrú úrodu tak obilia, ako aj okopaním a sena. Bolo by veľmi zle, keby roľníci v roku 1972 nenaplnili svoje silážné jamy silážou. Tak teda rastlinná výroba rozhodla o tom, že značne stúpol počet dobytka a ošípaných.

Samozrejme nielen samotná príroda rozhodovala o výsledkoch poľnohospodárstva. Rozhodnú úlohu odohrala aj pomoc štátu zvyšovaním dodávok minerálnych hnojív, poľnohospodárskych strojov a iných prostriedkov nevyhnutne potrebných pre produkciu. Zvýšené boli dodávky stavebných materiálov, zlepšilo sa zásobovanie spotrebými tovarmi, máme viac, aj keď to ešte nie je uspokojivé — dopravných prostriedkov. Na jeseň obecné družstvá Roľnícka svojpomoc odoberali priamo u roľníkov predávané poľnohospodárske výrobky už vo výše 56 okresoch. Mnohí roľníci ušetrili preto veľa času.

Nechýbala ani veľká obetavosť samotných roľníkov a poľnohospodárskych robotníkov. Nehľadiac na ťažké poveternostné podmienky a často aj neschopnosť niektorých podnikov obsluhujúcich poľnohospodárstvo robili všetko, aby na minimum znížili straty počas žatvy a vykopávok.

V roku 1973 máme teda podmienky pre dobrý štart v poľnohospodárstve. Je tu iba otázka, ako udržať tempo, aby ešte viac zvýšiť poľnohospodársku výrobu v novom roku? Čo robiť, aby dosiahnuť lepšie výsledky?

O rozvoji chovu dobytka vždy rozhodujú krmivá popri iných dôležitých činiteľoch. Ide tu nielen o hojnosť a kvalitu krmív, ale aj o to, aby boli lecené. Práve cena krmív rozhoduje o tom, či budeme vyrábať mlieko, mäso a vajcia lacno alebo draho.

Mimoriadne dôležitou úlohou poľnohospodárstva

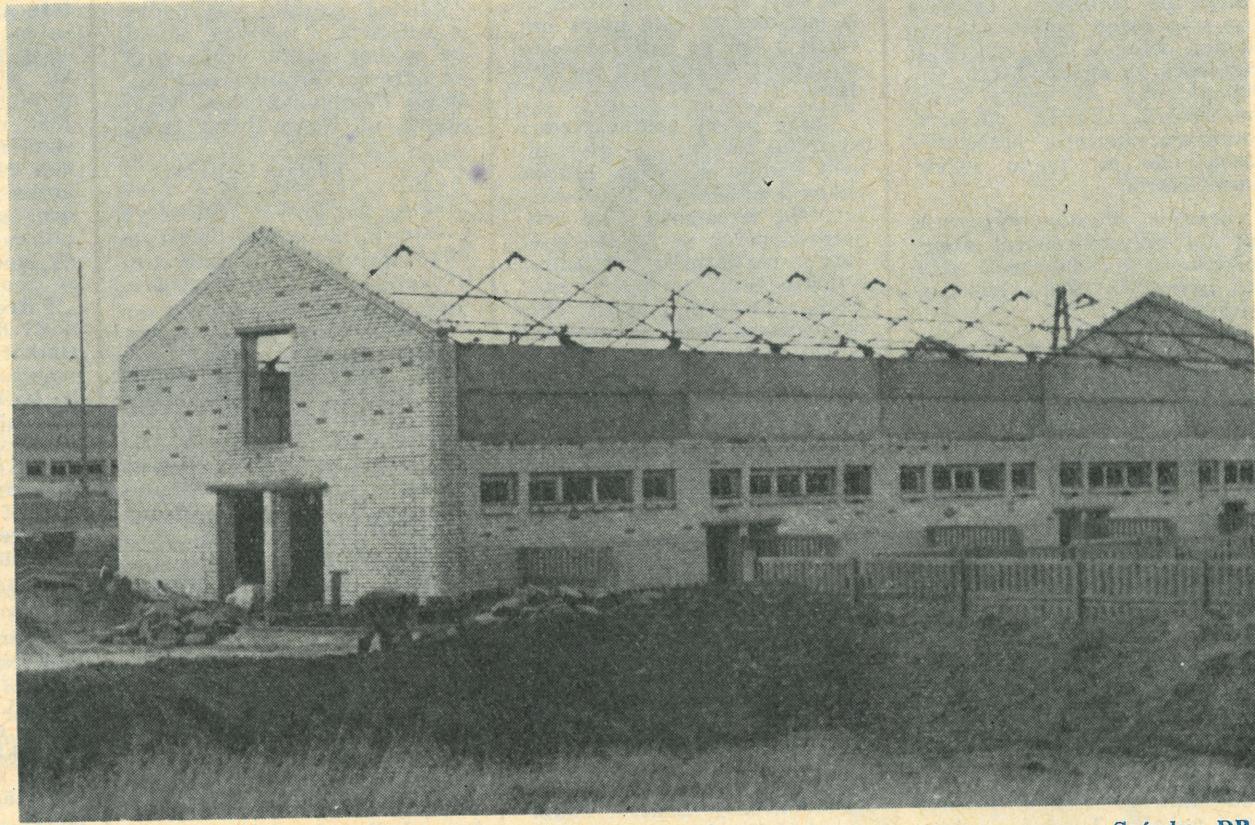
ABY DOSIAHNUT LEPŠIE VÝSLEDKY?

v roku 1973 bude zaistenie krmív pre stúpajúcu živočisné výrobu. Roľníci sa musia predovšetkým ušľačiť o obhospodárenie lúk a pastvin, o ich racionálne pestovanie, o rozširovanie plochy vysokokvalitných krmovinových rastlín ako napr. kukurica, medzikultúry a o ďalšie zvyšovanie areálu jačmeňa.

Každý kto pracuje v poľnohospodárstve vie, že v obhospodárení lúk a pastvin sme ešte ďaleko pozadu. Je už meliorovaných hodne lúk a pastvin, ale samotná meliorácia ešte vec nerieší. Predovšetkým treba ich udržať v dobrom stave, ako aj patričné hnojiť. Za týmto účelom budú zvýšené dodávky minerálnych hnojív v roku 1973. Musíme urobiť všetko, aby tieto zvýšené dodávky sa dosťali práve na lúky a pastviny.

Ulohou poľnohospodárskych služieb v novej situácii, keď pôsobia v rámci obecných úradov, bude postarať sa o to, aby presvedčí roľníkov nielen o tom, že musia lepšie hospodárať na lúkach a pastvinách, ale aj o tom, že sa to vyplatí robiť.

Blíži sa jar a heslo dňa znie „môžeme urobiť viac“. Toto heslo začal razíť spoločensko-hospodársky aktív, ktorý rokoval vo Varšave dňa 8. januára 1973 r. Zmenil toto heslo na reálne činy znamená predovšetkým to, že roľníci musia včas dostať semená, minerálne hnojivá a viac poľnohospodárskych strojov. Je to jedná stránka, ktorá sa týka podnikov obsluhujúcich poľnohospodárstvo. Ale je tu aj druhá stránka, to znamená, že každý roľník mal by urobiť všetko, aby čo najlepšie využiť výrobné prostriedky v gazdovstve.

Časť maštali pre 3 000 kusov dobytka vo výstavbe. Zima neprekáža v práci.

Snímka: DP

Z KALENDÁRA NA - MAREC - BŘEZEN

Keď je dobré počasie začíname jarné poľné práce. Robíme jarné úpravy (braníme, kultivátorujeme a keď je to nevyhnutné — orieme) a pristupujeme k siatiu, začinajúc ovsom. Keď sme fosforové a draselné hnojivá nevysiali na jeseň — sejeme ich teraz, ešte pred siatím jarných rastlín. Plne hnojíme minerálnymi hnojivami aj lúky a pastviny. Ozmú pšenici bránime a spevňujeme ju dusíkatými hnojivami. Za priaznivého počasia, keď sú už polia suchšie, môžeme siať vikoveté kŕimne rastlinky, miešanky kŕmnych rastlín, ako aj ochranné rastlinky (najčastejšie do žita a jačmeňa) čiže medzikultúry, ktoré sa po žatve rýchlo rozvíjajú a dávajú úrodu zelených krmovín.

Dôležitou prácou spojenou s chovom dobytka je bielenie maštali. Je to neobyvkle potrebný základ, ktorý rozroduje o hygiene chovu zvierat a o čistoťe produkovaného mlieka.

Koncom marca môžeme sadiť ovocné stromky. V marci končíme čistenie stromov a pristrihovanie korún. V ovočných záhradach vysievame minerálne hnojivá. Ďalšiu časť tohto článku venujeme problémom minerálneho hnojenia. Začneme teda od agrotechniky pestovania rastlín.

O výške úrody rastlín, okrem prírodných pôdno-klimatických podmienok rozhoduje celý rad činiteľov závislých na činnosti človeka. Ide o výber rastlín vhodných pre danú pôdu, volbu správnych druhov, predkultúry, pestovanie pôdy, spôsob siatia, ochranu rastlín atď. Mimoriadny význam má hnojenie. Nesmieme však zabúdať, že jeden úkon nemôžeme nahradiť iným. Tak teda ani najbohatšie a najlepšie vykonané hnojenie nezaisti vysokú úrodu ak pôda nie je vhodne pripravená, alebo keď siatia je oneskorené.

Roľníci sú príliš opatrni v zavádzaní intenzívnejších rastlín na svoje polia. Keď je pôda dobre prípravená a patrične hnojená môže vysvitnúť, že tam kde sa tradične pestovalo žito, môže sa vydáti napr. pšenica.

Dôležitou vecou je výber najvhodnejších druhov rastlín pre pestovanie v danej oblasti, čo má mimoriadny význam v prípadoch nových, intenzívnych druhov obilia. Na základe výskumov urobili v Poľsku rajonizáciu pestovania jednotlivých druhov obilia. Podrobnej informácie, ktorý druh je najvhodnejší pre dané gazdovstvo môže každý roľník dostať u agrónoma.

Vieme, že o plánovaní rozhoduje aj striedanie rastlín. Riskantné je napr. pestovanie jačmeňa alebo pšenice po tých istých rastlínach. Keď sejeme obilie po obiliu musíme doň zasiat medzikultúru a to trávu alebo vikoveté rastlinky a zaorat ich ešte pred jesennou sejborou.

Dôležitým činiteľom je správne pestovanie pôdy. Roľníci často zanedbávajú napr. plytkú orbu. Je to veľká chyba, lebo bez tohto úkonu nemožno hovoriť o udržaní úrodnosti pôdy. Po plynkej orbe, po stupne ako povrch pôdy začína tvrdnúť musíme ju brániť a kultivátorovať, aby sme zabránili strate vlhka v pôde a rastu buriny. Veľký význam má orba v patričnom termíne a do väčšej ako obyčajne hĺbky. Veľa námietok vzbudzuje spôsob orby, ktorú vykonávajú samotní roľníci alebo traktoriisti z roľníckych krúžkov.

Ďalšou podmienkou vysokej úrodnosti je termín, množstvo a technika siatia. Množstvo a termín siatia je veľmi závislý o.i. od druhov obilia, komplexu pôdy, predkultúr a od úrovne dusíkatého hnojenia.

Musíme pamätať, aby zimu a predjarie využiť na prípravu poľnohospodárskeho náradia. Treba si uvedomiť, že mnohé poľnohospodárske stroje si vyžadujú výmenu niektorých súčiastok. Ak budešme na to myslieť teraz, ľahšie zásobíme nimi viack. Hovorí v júni o nedostatku niektorých súčiastok je príliš neskoro, a žiaľ, doteraz sa to tak u nás robilo.

Roku 1972 boli vytvorené dobré podmienky pre ďiršiu kooperáciu medzi jednotlivými roľníkmi, aby urýchliť ďalšie zmeny na vidieku. Ide o zavádzanie na gazdovstvá špecializácie výroby v určitom smere napr. v chove ošípaných alebo dobytka, alebo — v podmienkach Spiša a Oravy — oviec. V právnych predpisoch rady ministrov je taký odstavec, ktorý hovorí že keď 3—4 gazdovia využijú spoločne veľkú maštu, ktorá umožní zvýšený chov ošípaných (a keď je ich viac, je to lacnejšie) alebo dobytka — štát bude umorovať 40% stavebných nákladov takej mašty. Musíme využívať takéto podmienky, je to výhodné aj pre roľníkov, aj pre štát.

Rok 1973 začíname optimisticky, ale tento optimizmus musí mať svoj základ v našej práci a energickej činnosti. Plánuje sa napr., že dodávky minerálnych hnojív v porovnaní s rokom 1972 budú zvýšené o 27%, dodávky stavebných materiálov o 9%, hygienických zariadení pre vidieku až o 33%. Na vidieku sa využíva viac pekárni a rôznych obchodov, aby maximálne uľahčí prácu o život vidieckych žien.

Priaznivé podmienky pre ďalší rozvoj poľnohospodárstva vytvorí vznik združených obcí (gmin). Všetko však bude závisieť od toho, či splníe uložené úlohy a od aktívnej práce nielen obecných úradov a ich náčelníkov, ale od nás všetkých.

Je to vec vidieka a roľníkov, aby všetky úlohy načrtuté na rok 1973 boli splnené.

(pd)

Dôkazom veľkej výrobnej zaostalosti je siatie „z plachty“, s ktorým sa ešte sem-tem stretávame. Takéto siatie výdatne znižuje úrodu, roľník stráca zbytočne veľa času, nehovoriač už o tom, že je to v ostrom protiklade s terajšou úrovňou civilizačného rozvoja krajiny.

Úrodu pestovaných rastlín často značne znižujú škody, ktoré páchajú choroby a škodcovia, ako aj burina rastúca na poliach. Napr. používanie minerálnych hnojív na poliach, na ktorých rastie burina, môže znižiť úrodu pestovaných rastlín. Burina si totiž berie viac výživných zložiek z pôdy, ako pestované rastlinky. Preto keď použijeme hnojivá, burina silne rastie a zahuľuje iné rastlinky. Výsledok môže byť taký, že na poli namiesto zvýšenej úrody máme viac buriny a úrodu nižšiu. V celom systéme boja proti burine, chorobám a škodcom, mimoriadny význam má chemická metóda spojívajúca v používaní patričných chemických prípravov. Pri všeobecnom u nás boji proti pásavke zemiakovéj niektorí roľníci zanedbávajú iné úkony, ako napr. morenie obilia proti chorobám, ako aj chemický boj proti burine.

Výnosnosť rastlín obmedzuje aj kyslosť pôdy. Kyslá pôda spôsobuje rôzne rušivé procesy v správnom raste a rozvoji rastlín (obmedzená schopnosť brať a spracovať výživné zložky atď.). Na kyslých pôdach je značne obmedzená účinnosť hnojív. Odstraňovanie kyslosti pomocou vápenenia pôdy je teda nevyhnutnosťou, ktorá rozhoduje o účinnosti práce roľníka pre ziskanie vysokej úrody. Žiaľ aj tento úkon mnohí roľníci podečenújú.

O hnojení, ktoré je jedným z rozhodujúcich zložiek v celom rade agrotechnických úkonov obšírejšej napišeme v nasledujúcich čísľach.

Stanislaw Dec

PRAVÁ ELEGANCE

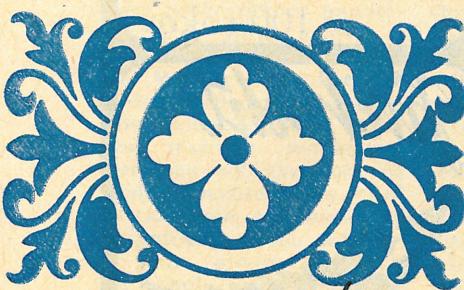
spočívá v nenuceném a efektním podtržení vlastní individuality. Připomínáme tuto starou pravdu, protože celá letošní móda má sloužit právě zdůraznění naší osobnosti. Uvádíme charakteristické módní prvky platné na rok 1973. Lze soudit, že móda směruje k rozumné stabilizaci a v letošním roce tedy neočekávejme výstřednosti.

- Pláště se nosí různě dlouhé a široké, nejmódnější jsou zvonové s přeloženými předními díly, převázáné páskem. Opět vidíme pelerinky.
- Rukávy většinou s hlubokými průramky, ralánové nebo kimono.
- Saty princesového střihu, někdy s úzkým páskem; novinkou jsou v pase řasené (nabírané všitou gumou). Nejmódnější jsou sportovní modely.
- Vesty a vestičky často s křidélky nebo prodlouženými náramky. V módních kolekcích našly široké uplatnění.
- Sukně většinou rozšířené s nesezehlenými záhyby, plisované, zvonové.
- Kalhoty jsou stále moderní, většinou rozšířené na dolním okraji.
- Kabátky — pánská saka různých délek, palata.

Slušivé a velmi praktické jsou sportovní obleky, např.: košilová halenka, krátká vesta nebo pletená (háčkovaná) vestička, kalhoty a tříčtvrté kabátek. Mládež dobře sluší sýt, kontrastní barvy.

Sukně a blúzky sú nesporne najobľúbenejším oblečením pracujúcich žien. Túto kombináciu si možno predstaviť v skutočne mnohých a rozmanitých variantoch. Okrem iného je to aj veľmi praktické oblečenie, veď k jednej sukni možno nosiť niekolko rôznych blúzok, a teda zakaždým máme na sebe čosi iné. Toto oblečenie môže byť podľa príležitosti príse užavrené, športové, ale aj ľahké, romantické, podľa toho, kto má aké sklonky, pripadne, v čom sa najlepšie cíti.

PRE STREDNY VEK

Tieto cviky sú určené pre dovolenkárskym pre tie ženy, ktoré sa nazdávajú, že pri nakupovaní, upratovaní v domácnosti a varení sa aj tak dosť „nacvičia“. Ale to je omylem: pravidelne sa opakujúce pracovné procesy namáhajú len niektoré skupiny svalstva, iné sa zanedbávajú, sú teda v určitom zmysle jednostranné a nemôžu nahradíť každodenný telocvik.

Niekoľko ľahkých cvikov, ktoré uvádzame, možno robiť zväčša posediačky. Pritom tieto cviky posilňujú svalstvo chrbta, ramien, plieč, noh a tak prispejú k tomu, aby sme ľahko a pekne chodili aj naďalej. Pri cvičení si môžeme pomáhať palicou, starým dáždnikom, šatkou, slovom takými predmetmi, ktoré sa nájdú v každej domácnosti. Cviky treba opakovat pravidelne každý deň.

Môžeme teda začať:

1. a-b: Sedíme na stoličke pri stole, dáždnik držíme obidvoma rukami vo výške zátylku. Prudkým pohybom rúk dáždnik zdvihнемe do výšky, ako len vladzeme, potom veľkým oblúkom ho položíme pred seba na stôl. Opakujeme štyri-päťkrát, každým prudkým pohybom.

2. a-b: Posadíme sa celkom na okraj stoličky, nohy napneme. Dáždnik, ktorý držíme obidvoma rukami, zdvihнемe nad hlavu, potom sa prudko predkloníme a položíme ho pred seba na zem. Opakujeme štyri-päťkrát.

3. Satku si podávame z jednej ruky do druhej, a to tak, že najprv máme vzadu ruky napnuté, potom — pri preberaní — ruky zasa napijame vpred pred sebou. Snažme sa cvičiť čo najrýchlejšie.

4. Sedíme na stoličke, neopierame sa; na hlavu si položíme noviny, rukami sa na oboch stranach pridržíavame sedadla. Hlavu obraciame do ľava-doprava, ale tak, že noviny z nej nesmú spadnúť.

5. Hráme sa s dvoma balónmi: najprv jeden trochu vyhodíme, zachytíme, potom druhý a opakujeme; snažíme sa, aby ani jeden nespadol na zem. Cvičíme najprv posediačky, potom postoačky.

6. Stolička je prisunutá ku stolu. Ľavou nohou stojíme na zemi, pravú položíme na sedadlo stoličky (v kolene je zohnutá). Pravé koleno vysuňieme dopredu tak, aby sa dotklo okraja stola, ale noha nesmie sa zdvihnuť zo sedadla stoličky. Každou nohou opakujeme štyri-päťkrát.

Intelektuálne založená slečna povedala svojmu spoločníkovi:

— Zo všetkého najradšej mám absurdné divadlo a antitram. A čo máte najradšej vy?

— Bryndzové halušky...

BARET NA ZIMU

Kromě nejrůznějších háčkovaných a pletených čepic bude letos v zimě módní také baret z mohérové vlny ne-

bo z angory. Tyto druhy vlny jsou opět po delší době velmi módní.

ROZVOD NEEXISTUJE

V štyroch krajinách na svete neexistujú rozvody. Sú to: Španielsko, Brazília, Chile a Filipíny. V devätnásťich krajinách na svete existuje ešte mnohoženstvo.

OBDOBIE KÝCHANIA

„Ale máš nádchu“ — opäť sem tam počujeme. Nie je to prekvapujúce — nastala ještě a spolu s ňou obdobie kýchania. Nedá sa tomu predísť? Žiaľ nie. Aspoň tak tvrdí dr. Tyrell, vedúci strešiska pre výskum nádchy v Salisbury. Zistilo sa totiž, že nádchu vyvoláva 90 rôznych vírusov. Ako teda vynajíť očkovaciu látku, ktorá by nás chránila proti všetkým? Co teda máme robiť? Dostat nádchu a trief. Hoci predsa niektorí majú svoje spôsoby, dokonca celkom účinné. Predstavujeme malý zoznam týchto spôsobov:

★ vziať si aspirín a jeden deň ležať v posteli,

★ pred ľahnutím vymočiť si nohy vo veľmi teplej vode,

★ pred spánkom vypíť teplé mlieko s cibulovou šťavou,

★ každý deň vypíť šťavu z jedného citróna,

★ vypláchnuť nos vodou s morskou soľou alebo s obyčajnou soľou a s kvapkou jódovej tinktúry,

★ naliať do misy vriacú vodu, zabaliť hlavu do uteráka a dýchať paru nosom,

★ na večeru zjesť tri hránky natreté troma kuskami cesnaku.

Tieto príklady by sme mohli násobiť, lenže načo. Keď našim „nepriateľom“ je 90 vírusov, každý si musí vypracovať vlastný metód. Naša rada znie: v tom období žiž hygienicky; jest vela ovocia a zeleniny; nefajčiť; nepiť alkohol; snažiť sa nesedávať v príliš teplej a zadymenej izbe; neobliekať sa príliš teplo, ale ani nie príliš ľahko; chrániť najmä nohy. Lebo nádcha aj keď nie je nemočou, predsa len unavuje a vyčerpáva.

Láska je ako sesťa: keď je jedna, tam príde aj druhá a potom spolu odidú.

(Chateaubriand)

Rozum a srdce sú ako presýpacie hodinky: keď sa jedno naplní, druhé sa vyprázdni.

(Renard)

Láska je ako mesiac: keď nerastie, zmenšuje sa.

(Paul Valéry)

Láska má štyri kapitoly. Prvá: hudba bez slov. Druhá: hudba so slovami. Tretia: slová bez hudby. Štvrtá, najdlhšia a najnudnejšia: bez slov a bez hudby. Radim vám zavrieť knihu na konci druhej kapitoly.

(Chesterton)

„Láska“ je ako kiahne: každý ju musí prestáť.

Z DOMÁCEHO HRNCA...

Z obdratých froté uterákov, vlastne z jeho menej vydratých okrajov a rožkov môžete ušiť menšie ušiery na chytanie horúčich predmetov, froté vrecúška na umývanie alebo vrecko na hrebne a kefy. Obsíte ich barebnou stužkou, budú vyzerat nové a sviežo. A niezubdnite na ne našiť uška, aby ste ich mohli zavesiť.

Ak na nejaké jedlo potrebujete iba pol cibule, druhú polovicu zabalte do alobalu alebo voskového papiera, aby ste zamedzili šíreniu pachu medzi ostatné jedlo v chladničke, ani cibuľa nevyschne a zostane dlhšie čerstvá.

Škvryny od červeného vína na bielom obruse vyčistíte tak, že čerstvý ffak posypete soľou a neskôr pretrite 6-percentným peroxidom vodíka.

mladym * mladším * najmladším

Nech nám vždy svieti slnko...

Sohodom

1 Len slnko žiar zpusňuj kruj, - tak si to na-kreslil žiačik,
2 Ver, milý brat, ver, kamarát, dnes ťa u mene žiť túžia!
ked skončil on obrázok svoj, pod kresbu vpísal pári slov Nech nám
To heslo znie aj z detských pier svet celý chce iba mier!
sive Ťi vždy slnko, nech nám žiať vždy nebo, nech sa z nás teší
mama, nech je jar vókol nás! Nech nám jar vókol nás!

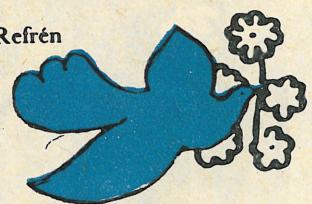
Nech nám svieti vždy slnko...

1.
Len slnka žiar
zjasňuje kraj
tak si to nakreslil žiačik;
ked skončil on
obrázok svoj,
pod kresbu vpísal pári slov:

Refrén:
Nech nám svieti vždy slnko,
nech nám žiaři vždy nebo,
nech sa z nás teší mama,
nech je jar vókol nás!

2.
Ver, milý brat,
ver, kamarát,
dnes ľudia v mieri žiť túžia!
To heslo znie
aj z detských pier:
svet celý chce iba mier!

Refrén

3.
Klud, vojak maj,
už nestreliaj.
Ľudia sa vystreliv boja.
Ich tichý zrak
zrie slnka žiar,
ich pery hľasajú v diaľ:

Refrén

4.
My, matky, tiež
bráname mier,
nech zmizne bieda i vojna!
Nech slnko len
z výšin sa skvie,
tak rozkaz človeka znie:

Refrén

Mys

6 rokov

člomčírik

50 rokov

Slánik

15 rokov

Bocian

70 rokov

Mačka

18 rokov

Orol

100 rokov

Pes

30 rokov

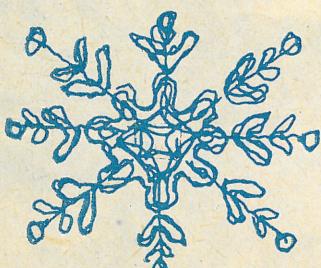
Krokodíl

300 rokov

KOL'KO ROKOV ŽIE?

100 000 000 000

JAVOR

Javor, keď v jeho listí verej zašumí, spomína, ko ko vtákov ho navštívilo. Bolo ich tak mnoho, že sám ich porátať nemôže. Ale nechali v ňom svoje spevy. Preto chýreční husiari zhotovili z neho husle, aby všetky spevy vtákov, čo zasadli na javore, v tých husliach sa ozvali. Videli ste už, deti, husle? Pozrite sa na ne! Chrtová stena je z javora. Ale nie z hocijakého. Javor musel ráť na tvrdnej skalnej zemi, aby bol tvrdý a zvonivý. Potom ho v zime, keď spí a níč nevie, zafali a urobili chrabty mnohých husieľ, aby husle krásne zneli. A keď na nich muzikanti hrajú, poznávame v hre šumenie javora.

EZOPOVÁ BAJKA

Žaba predstierala, že sa jej chce odplatiť, a zaviedla myš k svojmu rybníku, na dne ktorého bol žabací palác. Myš sa ju bála nasledovať, lebo nevedela plávať. Mocná žaba priviazala myšku nohu k vlastnej a skočila do vody. Darmo pišťala myš o pomoc. Musela sa utopit. No skôr než sa utopila, stihla ešte povedať: „Zabijaš ma, žaba, no mocnejší, ma pomôc.“ Myš ostávala na hladine a žaba bola na dne. Žabu nevidel nik, no jastrab zbadal myš. Jastrab sa strmhlav spustil nadol a zdralip ju. Lenže na myši visela žaba, a jastrab zhľtol obe.

ROZPRÁVKA

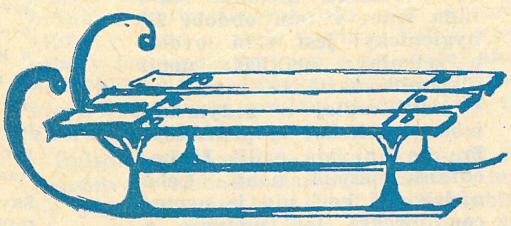
O STAROM STROME

Kde bolo, tam bolo, bol raz jeden les. A v tom lese rastol strom, ktorý mal už veľmi veľa rokov. Stál, stál a pomaly starnul. Jedného dňa prišli do lesa drevorubači. Strom zafali a poslali ho do továrne. V továrni z neho vyrobili peknú knižku, ktorú dostal jeden chlapec. V tej knižke vyrozprával starý strom veľa krásnych, ale aj smutných príbehov zo života v lese.

AHA
AHA

Aha, aha, sneh von padá,
biela je už ulica!
Oj, nech ho len hodne
spadne,
bude dobrá sanica!

Podte, deti, berte sánky,
pre nás mrazu, zimy nie!
Oj, dnes je nás každý kopeč,
dneska je nás celý svet!

ZAUJÍMAVÉ CÍSLA

Každý z nás vie, že jeden bilión je milión miliónov a číslicou vyjadrený vyzerá takto: 1 000 000 000 000. Na jeho vyslovenie stačí sice len jedna sekunda a na napísanie zhruba desať sekúnd, ale predsa žiadnen človek nie je schopný, aby sa ho dorátal, ak by začal počítal od číslice 1. Keď by mal rátať rýchlosťou dvesto číslí za minútu, prešiel by za hodinu len 12 000 čísel, za deň 288 000 a za rok 105 120 000. Celú úlohu by mohol splniť len ten, ktorý by sa to-muto problému venoval 9512 rokov, 34 dní, 5 hodín a 40 minút.

Václavské námestie v Prahe nepatrí rozhodne k tým najväčším, napriek tomu však pojme na svoju plochu veľké množstvo ľudí. Ak berieme do úvahy, že je dlhé asi jeden kilometer a široké zhruba sto metrov, má 100 000 štvorcových metrov. Ak rátame, že na jednom metri štvorcovom bude stáť päť ľudí, potom by sa na jeho plochu vošlo 500 000 ľudí, teda v podstate každý druhý občan hlavného mesta.

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

P
rawnik

ZAROBKI NAUCZYCIELA RENCYSTY

Czytelnik ze Spisza pisze: Jestem nauczycielem na emeryturze i jednośnie pracuję jeszcze w szkole. Ile mogę zarabiać miesięcznie, aby nie zastała zawieszona mi emerytura?

Odpowiadamy: Prawo do emerytury lub renty nie ulega zawieszeniu nauczycielowi-rencystie, jeżeli jego zarobek z tytułu pracy nauczycielskiej nie przekracza 1000 zł miesięcznie,

albo, jeśli zarobek ten nie przekracza 1500 zł miesięcznie pod warunkiem, że suma zarobku za cały rok kalendarzowy nie przekroczy 12000 zł.

W przypadku uzyskania zarobku przekraczającego 1000 zł miesięcznie, nauczyciel zobowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym ZUS, załączając oświadczenie, że suma zarobków w całym roku kalendarzowym nie przekroczy 12000 zł.

STUDIA ZA GRANICĄ

Licealista z Jablonki zapytuje: W tym roku zdaje maturę. Chciałbym studiować w Czechosłowacji. Gdzie powiniensem się zwrócić, aby tę sprawę zatwierdzić?

Odpowiadamy: Studiować za granicą (w NRD, ZSRR lub Czechosłowacji) mogą tylko ci studenci, którzy ukończyli co najmniej pierwszy rok studiów i zostali wytypowani do podjęcia dalszej nauki za granicą przez macierzystą uczelnię. Nie wszystkie jednak uczelnie w kraju mają takie uprawnienia i nie na wszystkie kierunki studiów mogą typować kandydatów.

Studiować za granicą mogą bowiem jedynie studenci niektórych wydziałów technicznych, językowych i ekonomicznych. Wnioski wyższych uczelni rozpatruje Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki.

Kandydaci powinni nie tylko dysponować bardzo dobrymi wynikami w nauce, ale również legitymować się nienaganną opinią i dobrym stanem zdrowia.

Zakwalifikowany przez Ministerstwo na studia za granicę kandydat otrzymuje raz w roku zwrot kosztów podróży do kraju, w którym studiuje i z powrotem oraz miesięczne stipendium. Ministerstwo pokrywa również wszelkie koszty związane z wyrobieniem paszportu.

W najbliższym czasie szczegółowo omówimy ten temat biorąc pod uwagę specyfikę naszego środowiska Czechów i Słowaków w Polsce obywateli PRL.

W
eterinaryz

PRYSZCZYCA OWIEC

Choroba, tak aktualna ostatnio wywołuje wirus, który występuje w zawartości pęcherzyków powstających w jamie ustnej, w ślince, moczu, kale i mleku. We krwi spotkać można tylko podczas okresu gorączkowego. Bardzo ważnym momentem jest jego wytrzymałość na środki dezynfekcyjne. Otóż powszechnie stosowane do dezynfekcji mleko wapienne nie niszczy zarazki. Na koniec utrzymuje się i jest zdolny do dalszego zakażania przez 20 tygodni, na sianie przez 15 tygodni, na sierści zwierząt przez 6 tygodni. W mleku gotowanym ginie bardzo szybko. Zakażenie następuje bezpośrednio przez kontakt w owczarni, na pastwisku, na targu, najczęściej za pośrednictwem śliny chorych sztuk, oraz na skutek przenie-

sienia zarazka przez ludzi, sprzęt itp. Jagiąta są bardziej podatne na chorobę przy czym zarażają się z reguły od chorych matek przy ssaniu. Po kilkunastu godzinach od chwili zakażenia w jamie ustnej powstaje pęcherz wielkości główk zapalki. Pęcherz ten wkrótce pęka pozostawiając ubytek na błonie śluzowej. Po jednym do dwóch dni występuje gorączka utrzymująca się kilka dni. Podczas tego właśnie okresu gorączkowego możemy znaleźć zarazek we krwi. Po spadku temperatury ilość pęcherzyków powstających w jamie gębowej znacznie wzrasta. Podobne pęcherze powstają również i w szparze między racicową. Zaraza szybko rozprzestrzenia się na całą owczarnię. Oprócz tych typowych zmian pojawia się ślinienie, wyciek śluzowy z nosa a nierzadko i porażenia. Częste zejścia śmiertelne u jagniąt tłumaczy się zaatakowaniem przez zarazek serca i naczyń krwionośnych. Okres wylegania choroby trwa 2–8 dni. Pęcherze wystę-

pają u owiec z reguły na bezębny brzegu górnej szczęki, na górnjej wardze, nie występują natomiast na język. Cała pryszczycą u owiec umiejscawia się w okolicy racic i na skutek tego stwierdza się przed wszytkim kulawiznę. Owece dużo leżą. Piętka i część międzyrzacica skóry jest zaczerniona i obrzękła. Wskutek załkania gruczołów przy ucisku wydziela się masa śluzowo-ropna. Na skórze wymienia i wewnętrznej stronie ud również mogą wystąpić pęcherze. Cała choroba u dorosłych sztuk może przebiegać bezobjawowo, rzadko kończącej się śmiercią. Zle rokowanie przy pryszczycy dotyczy tylko sztuk młodych. W leczeniu stosujemy środki ściągające do przemywania jamy ustnej, a to 2% roztwór kwasu octowego lub 0,1% roztwór nadmanganianu potasu. Zmiany na racicach należy педlować czystym dziegiem lub maszadem złożonym z 30 części lizolu lub kreolina 70 części węgla i 1000 części dziegiu. Przy zmianach na wymieniu stosuje

HENRYK MĄCZKA

Z
uzka

DRŽKOVÁ POLIEVKA

Rozpočet pre viac osôb: 500 g držiek, 100 g koreňovej zeleniny, 40 g cibule, 20 g hladkej múky, 30 g masti, voda, soľ, čierne koreniny, cesnak, majorán, červená paprika.

Očistené držky vložíme do studenej vody a varíme. Vodu počas varenia niekol'kokrát vymieňame. Očistenu, pokrájanú zeleninu dáme na zapenenú cibulku dusit, zaprášime ju múkou, zalejeme vodou z držiek, osolíme, okoreníme, pridáme uvarené pokrájané držky a necháme spolu ešte povariť.

FAZUĽOVÁ POLIEVKA S ÚDENÝM MÄSOM A ZELENINOU

Rozpočet pre viac osôb: 300 g údeného mäsa, 100

g suchej fazule, 100 g koreňovej zeleniny (mrkva, petržlen), 30 g masti, 30 g hladkej múky, 20 g cibule, voda, soľ.

Umytí, namočenú fazulu varíme vo vode, v ktorej bola namočená, s údeným mäsom. Neskoršie pridáme očistenú, pokrájanú zeleninu. Z masti a múky pripravíme ružovú zápražku, pridáme posekanú cibuľu, popražíme, zalejeme vodou, prilejeme k uvarenej fazuli s mäsem, osolíme a spolu ešte povaríme.

RUSKÉ VAJČIA

Rozpočet: 2 vajcia, 1 žltok, 1 dl oleja, 1 dl kyslej smotany, po 40 g hrášku, jablk, mrkv, zemiakov, kyslých uhoriek, soľ, citrónová šťava, horčica, voda.

Žltok vymiešame so soľou a horčicou a za stáleho miešania prikvápkame olej. Prilejeme citrónovú šťavu, smotanu, zamiešame, potom pridáme zele-

ný hrášok, uvarenú mrkvu a zemiaky, kyslé uhorky, olúpané surové jablká pokrájané na kocky a posekaný zelený petržlen. Všetko dobre premiešame. Salát urovnáme na sklenú misu a naň poukladáme vajcia uvarené na tvrdú a rozkrojené na polovice, a to rezom na šalát.

BRAVČOVÉ NOŽIČKY V KAPUSTE

Rozpočet: 2 bravčové nožičky, 60 g masti alebo oleja, 500 g kyslej kapusty, 40 g cibule, 2 dl kyslej smotany, 20 g hladkej múky, 10 g cukru, soľ, červená paprika, rasca, cesnak.

Cibulku pokrájanú nadobro oprážime na masti do ružova, pridáme červenú papriku, rascu, posŕuhaný cesnak, soľ, nožičky rozseknuté po dĺžke, podlejeme vodou a dusíme. Keď sú polomäkké, pridáme kyslú kapustu, podľa potreby dolejeme horčicu.

Podávame s ryžou, haluškami alebo zemiakmi a s uhorkou alebo šalátom.

PEČENЬ NA CIBULI

Rozpočet: 400 g teľacej pečene, 40 g masti alebo oleja, 80 g cibule, 20 g hladkej múky, soľ, rasca, majorán, červená paprika, voda.

Teľaciu pečen umyjeme a pokrájame na malé kúsky. Postrúhanú cibulku zapenime na masti, pridáme pečen, červenú papriku, rascu, majorán a dusíme. Mäkkú pečen zaprášime múkou, prilejeme vývar alebo vodu a ešte spolu povaríme. Osolíme tesne pred podávaním, lebo pečen po osolení tvrdne.

Podávame s ryžou, haluškami alebo zemiakmi a s uhorkou alebo šalátom.

NEVIETE SI PORADÍT S RÓZNÝMI TAŽKOSTAMI A ZALEZITOSTAMI, KTÓRE VAS ROZCULUJÚ? NAPÍSTE NAM NA ADRESU: REDAKCIЯ ŽIVOT, WARSAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVIEME VAM A PORADÍME NA STRANKACH NÁŠHO CASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC – redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz – z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redacyjne w składzie František Bednarek (Nowa Bielawa), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Čížková (Zelów), Józef Griglak (Niepolomicz), Vladimír Hess (Lublin), Bronisław Knapek (Mikołów), Ján Kovalčík (Zubrzyca Dolna), Ján Krisák (Krempachy), Wacław Luščiński (Zelów), Lídia Míšalová (Zubrzyca Górska), Lídia Mundilová (Kuców), Ignác Nižný (Myślenice), František Svetlák (Lipnica Mała), Ján Švientek (Piekielnik), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbánová (Gęsinec), Zofia Wasilewská (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczeniem i korektą język czeskiego i polskiego język sławski – Elżbieta Stojowska. Tłumaczenia na język polski – Waleria Wojnarowska. Weryfikacja stylistyczna tekstu słowackich – Ján Kacvinský. Korekta język polskiego Ján Spernoga. Red. techn. – Kazimiera Komosa. Oprac. graf. – Lidia Boniecka. „ŽIVOT” ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadesłanych rekordów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca:

Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, FOKSAL 13. TEL.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57. Cena prenumeraty krajowej: kwart. 3 zł, półroczn. 6 zł, roczn. 12 zł. Instytucje państowe, społeczne, zakłady pracy, szkoły, itp. mogą zamawiać prenumeraty wyłącznie w miejscowych Oddziałach i Delegaturach „Ruch”, w terminie do 25 listopada na rok następny.

Prenumeratorzy indywidualni mogą opłacać prenumeraty w urzędach pocztowych i u listonoszy, lub dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 – Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Towarowa 28 (w terminie do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty).

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO Nr 1-6-100024.

Oddano do składu 30.XII.73 r. Numer zamknięto 2.II.73 r. Druk. Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa”, Warszawa, ul. Smolna 10, N. 3340. Zam. 2199. R-35.

KALENDÁR 1973

FEBRUAR – ÚNOR

1. STVRTOK	PIATOK	16. PIATOK
2. PIATOK	Hromnice	17. SOBOTA
3. SOBOTA	Bláżej	18. NEDEĽA
4. NEDEĽA	Ondrej	19. PONDELOK
5. PONDELOK	Agata	20. UTOROK
6. UTOROK	Dorota	21. STREDA
7. STREDA	Richard	22. STVRTOK
8. STVRTOK	Peter	23. PIATOK
9. PIATOK	Cyril	24. SOBOTA
10. SOBOTA	Jacek	25. NEDEĽA
11. NEDEĽA	Mária	26. PONDELOK
12. PONDELOK	Eulalia	27. UTOROK
13. UTOROK	Katarína	28. STREDA
14. STREDA	Zenon	
15. STVRTOK	Jovita	

1. februára vých. sl. 7,17 záp. sl. 16,23
vých. m. 6,14 záp. m. 14,21
vých. sl. 6,52 záp. sl. 16,49
vých. m. 14,33 záp. m. 5,42

MAREC – BREZEN

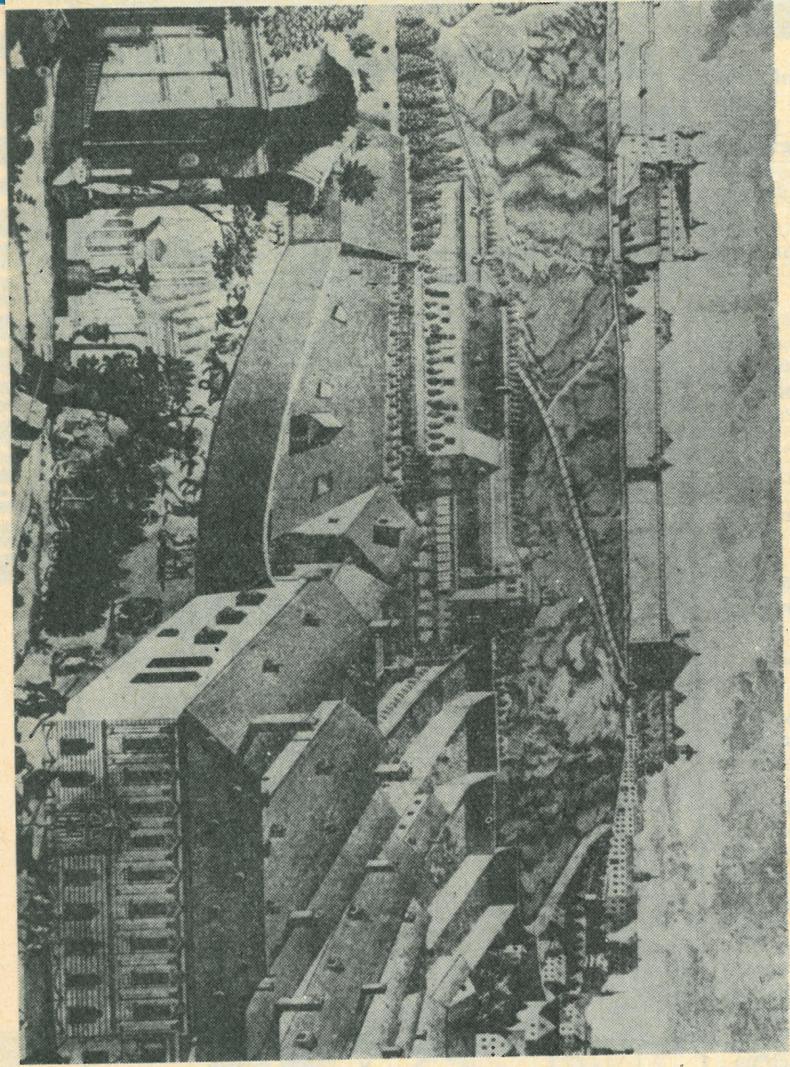
1. STVRTOK	STVRTOK	8. STVRTOK
2. PIATOK	PIATOK	9. PIATOK
3. SOBOTA	SOBOTA	10. SOBOTA
4. NEDEĽA	NEDEĽA	11. NEDEĽA
5. PONDELOK	PONDELOK	12. PONDELOK
6. UTOROK	UTOROK	13. UTOROK
7. STREDA	STREDA	14. STREDA
8. STVRTOK	STVRTOK	15. STVRTOK

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVER ME, ALI PREDSA KAZDY Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PRESDUDOK NASICH BABÍČIEK, KONECNE, VED JE TO IBA ZABAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVA.

Slamený klobúk – budeš šťastný – venie – budeš potupený Slamník, spat na ňom – budeš mať oddaných spolupracovníkov Slepka s kurencami – tvoja rodina bude väčšia – vajíčko znášať vidieť – šťastie v láske – kotkodákat počuť – pôjdeš na cesty – cohútom naháňať vidieť – never prieťovi Sneh vidieť – zmena pomerov – brodiť v ňom – budeš mať nepríjemnosti – padat vidieť – tažkosti v práci – vo veľkých hromadách – šťastie Sluhy vidieť – zmeniš prácu – striefat – budeš cestovať – jest – budeš bohatý Since svietiť vidieť – šťastie v podnikaní – krvavé vidieť – dostaneš veľkú odmenu – pekne zapádať ce – bohatá jeseň života – vychádzajúce – dobre miesto – za mrakmi – zle pochodiš v podnikaní – a mesiac zároveň na nebi vidieť – hdyka a vojna Smiech počuť – nepríjemnosti – sam sa smiať – budeš mať dôvod k radosti Snehuľia – sklamanie v láske Sobota – veľa práce Socha – budeš mať nepríjemnosti – prevrátená – prekažky v práci.

ŽIVOT
czasopismo społeczno kulturalne

MEDZI DVOMA VOJNAMI

Pohľad na Bratislavský hrad z 2. potovice 18. stor.

Vo viedni zasadali 10. a júna 1893 dele-gacie ustredných výborov národných strán Krumunov, Srbov a Slovákov, ktoré položili základy pre spoluúpravu učiacích nema-darských národov Uhorska. Bol to základ tradičie, ktorá pretrvala desaťročia. Národnostná otazka dostała sa do popredia záujmu, a to nielen na domácej, ale celoeuro-pejskej pôde. Situáciu nemohla napraviť ani peštiánska vláda, ktorá sa v poslednej chvíli snažila získať si sympatie rozličných ústup-kami. Na druhej strane prof. Masaryk z národnéj českej vezi urobil ofážku českoslo-venskú (sam) pochádzal z pomedia oboch národov, mal k obom takmer rovnako blízky vzťah a chápal podobny vývoj, podobné osudy i podobné potreby oboch).

Z roka na rok narastala aj váha sloven-ských časopisov, politických strán a ich predstaviteľov, dvinalo sa sociálne i národnostné uvedomenie širokých vrstiev obyva-teľstva. Keď sa schýľovalo k svetovej vojne, bol už jasné, že monarchia ju v tejto forme neprežije. Najpravdepodobnejšou alternatívou bola federácia, v ktorej všetky národy by mali rovnaké postavenie.

Pravda, Slováci neboli pripraveni na buri-čené premeny, ba do istej miery boli zasko-ho čakali zlepšenie svojho postavenia v mo-narchii. Na začiatku vojny dokonca jediný národná rada — Slovenská národná rada — vyslovil podporu bojujúce-mu Maďarsku. Ti, čo boli v opozícii, zhodli-sa iba na cieľavém pasívku s argumentom, že ak vojnu monarchia vyhra, narod i tak prehra a bude mať zbytočné obeť, ak monarchia prehra, narod sa i tak oslobodi. Čiastočné aktivity prejavili žaštanovia česko-koslovenskej myšlienky, no Štefanek, vtedajší redaktor Slovenského denníka píše, že na jeseň 1916 z Prahy, že „politicky je tu všetko ako vymrelé. Strany sa nescha-dzajú. Skratka, každý sa kryje a nikt si

pisali v americkom Pittsburgu predstaviteľa krajanských organizácií dohodu, na ktorej sa najvýraznejšie podielal T. G. Ma-saryk, viedači predsedu zahraničnej Česko-slovenskej národnej rady. V tomto dokumen-te sa hovorilo o slovenskej autonómii v rámci republiky. V septembri sa v Budapešti vytvorila Slovenská národná rada. Medzi ďalšími v júni, vyslovila americáka vláda Štefánik boli na čele hnutia, ktoré sa spo-čiatku orientovalo na nezávislosť v rámci rakúskej federácie, no postupne, v príbehu vojny, stiformovali a konkretozvali svoje predstavy na vytvorenie samostatného štátu, ktorý by vyrastol na troskách monarchie a ktorý by bol demokratickou republikou po-vzore západných demokracií. K vojenskemu úspechu mali prispieť — a aj významne — príslipieli — česko-slovenské ligie, zahraničná armáda dobrovoľníkov. Dôležitú úlohu v boji za republiku zohrali aj naši krajania, naj-mä ich najpočetnejšie, politicky a hospodar-sky najaktívnejšie skupiny v USA, ale aj v Rusku a iných krajinách. V neposlednom rade sa o rozpad Rakúsko-Uhorska príčinila aj revolúcia v Rusku roku 1917, najmä tým, že do boja národov vniela primárnu a ve-ži významnú prvok sociálny. Orientácia na česko-slovenskú koexisten-ciu v povojnovom usporiadaní Európy bola od počiatku najlogičkejšia, najprioritnejšia. Problem, ktorý nadľho tuto koexistenciu po-značil, bol hľadanie formy spoločnosti. Clevanská dohoda amerických Čechov a Slovákov z októbra 1916 hovorila o „spojení českého a slovenského národa vo federatív-nom zväzku štátov s úplnom národnou auto-nomiou Slovenska.“ V máji 1917 vyhliásili českí poslanci v riškom sneme, že sa budú — domácať spojenia všetkých kmeňov česko-slovenského národa v demokratickej česko-slovenského štátu“. Z verkého prvomájového zhromaždenia roku 1918 v Lipt. Sv. Mikuláši vziašla rezolúcia, ktorá požadovala „bez-podmienenečné uznanie práva sebaurečenia uhorských vety česko-slovenského kmeňa“. 24. mája predstaviteľ Slovenskej národnej strany v Martine „vindikujú pre slovenský národ ľúčasť na vytvoreni samostatného štátu, pozostávajúceho zo Slovenska, Čechie, Moravy a Slezska“. O týždeň neskôr pod-

nevišnovalo, akú slávnu predurčenosť mu osud predurčil.

Članoček v novinách si nikto nevšimol, ale ako sa neskoro

je ukázalo, precítal si ho jeden významný človek, hoc aj nie minister, ale postavením o nič menší od neho. Každý rok u nás trávili dovoleno-vací zájazdy na Oranžovej zátoke. Pre-

čítal si ho a povedal náhlas:

— Zaujímavá iniciatíva, len čo je pravda...

Teraz už fažko zistí, či tie slová patrili prítmomým, alebo prosté výrekom náhlas:

— Zaujímavá iniciatíva, len čo ho práve napadol, ale na druhý deň Avtandilovi Av-

tandilovi zatelefonoval:

— Blahoželame, Avtandil je to zaujímavá iniciatíva, len čo je pravda.

Avtandil Avtandilovi zvola-lal pracovnícku redakciu a slávnostne podával Samsonovičovi. Okrem

Samsonoviča ihneď ho vyslal spolu s naším fotokorešpondentom

toho istého dňa na jar sa mnoge firmy riadili pokynom z Budapešti a nie z Prahy.

Situácia dr. Šrobára, čes. ministra pre správu Slovenska, bola v týchto chaotických časoch minoračne ľahká. Zo zložitého krasu udalos-tí vyrásťa Maďarská republika rád a krátko po nej z tých istých koreňov na východnom Slovensku aj Slovenská republika rád: bol to vlastne takmer zároveň zárodek protifá-skeho štátu, ktorý však nemal predpoklady na dlhsiu životnosť. Potláčený bol vojensky čes. a rumunskou armádou.

Eavecové hnutie bolo však v medzivojno-všetkých svojich odieľoch. Už v prvých vobrábach na Slovensku ziskali prevahu hlasov socialisti i ked to v krajinu prevážne agrárnej a s minoritné silným vplyvom katoli-cizmu, nito neekakal. Na ziaze l'avice v ja-nuari 1921 v Lubochnej sa zrodila Komunis-tická strana Slovenska a o štyri mesiace neskôr sa na zlúčovacom zjazde KSČ zjedno-tila s českými komunistami. Po dlhé roky, až po rozbitie republiky, boli komunisti — od tovární cez významných umelcov až po parlament — v pozitívnej opozícii voči domácej a zväčša i zahraničnej orientácii štátu.

Národnostné problémy sa postupne premie-nali na sociálne. Veľká hospodárska kriza začiatkom 30. rokov posihla CSR veľmi drasticky, čo tiež prispiealo k radikálizacií pracujúcich. Z otrásu sa Európa už nevzpriamňala. V januári 1933 sa v Nemecku dostať k moci Hitler; začala sa nová éra Európy, jedna z najtragickejších v jej dote-rajšej historii.

Juraj Aler

STAT SA CAPOM, ALEBO ZOSTAŤ TUROM?

pisali v americkom Pittsburghu predstaviteľia krajanských organizácií dohodu, na ktorej sa najvýraznejšie podielal T. G. Ma-saryk, viedači predsedu zahraničnej Česko-slovenskej národnej rady. V tomto dokumen-te sa hovorilo o slovenskej autonómii v rámci republiky. V septembri sa v Budapešti vytvorila Slovenská národná rada. Medzi ďalšími v júni, vyslovila americáka vláda Štefánik boli na čele hnutia, ktoré sa spo-čiatku orientovalo na nezávislosť v rámci rakúskej federácie, no postupne, v príbehu vojny, stiformovali a konkretozvali svoje predstavy na vytvorenie samostatného štátu, ktorý by vyrastol na troskách monarchie a ktorý by bol demokratickou republikou po-vzore západných demokracií. K vojenskemu úspechu mali prispieť — a aj významne — príslipieli — česko-slovenské ligie, zahraničná armáda dobrovoľníkov. Dôležitú úlohu v boji za republiku zohrali aj naši krajania, naj-mä ich najpočetnejšie, politicky a hospodar-sky najaktívnejšie skupiny v USA, ale aj v Rusku a iných krajinach. V neposlednom rade sa o rozpad Rakúsko-Uhorska príčinila aj revolúcia v Rusku roku 1917, najmä tým, že do boja národov vniela primárnu a ve-ži významnú prvok sociálny. Orientácia na česko-slovenskú koexisten-ciu v povojnovom usporiadaní Európy bola od počiatku najlogičkejšia, najprioritnejšia. Problem, ktorý nadľho tuto koexistenciu po-značil, bol hľadanie formy spoločnosti. Clevanská dohoda amerických Čechov a Slovákov z októbra 1916 hovorila o „spojení českého a slovenského národa vo federatív-nom zväzku štátov s úplnom národnou auto-nomiou Slovenska.“ V máji 1917 vyhliásili českí poslanci v riškom sneme, že sa budú — domácať spojenia všetkých kmeňov česko-slovenského národa v demokratickej česko-slovenského štátu“. Z verkého prvomájového zhromaždenia roku 1918 v Lipt. Sv. Mikuláši vziašla rezolúcia, ktorá požadovala „bez-podmienenečné uznanie práva sebaurečenia uhorských vety česko-slovenského kmeňa“. 24. mája predstaviteľ Slovenskej národnej strany v Martine „vindikujú pre slovenský národ ľúčasť na vytvoreni samostatného štátu, pozostávajúceho zo Slovenska, Čechie, Moravy a Slezska“. O týždeň neskôr pod-

nevišnovalo, akú slávnu predurčenosť mu osud predurčil.

Članoček v novinách si nikto

nevšimol, ale ako sa neskoro

je ukázalo, precítal si ho je-

den významný človek, hoc aj

nie minister, ale postavením o nič menší od neho. Každý

rok u nás trávili dovoleno-vací zájazdy na Oranžovej zátoke. Pre-

čítal si ho a povedal náhlas:

— Zaujímavá iniciatíva, len

čo je pravda...

Teraz už fažko zistí, či tie

slávna patrili prítmomým, ale-

bo prosté výrekom náhlas:

— Zaujímavá iniciatíva, len

čo ho práve napadol, ale na

druhý deň Avtandilovi Av-

tandilovi zatelefonoval:

— Blahoželame, Avtandil je to zaujímavá iniciatíva, len čo je pravda.

Avtandil Avtandilovi zvola-lal pracovnícku redakciu a slávnostne podával Samsonovičovi. Okrem

Samsonoviča ihneď ho vyslal spolu s naším fotokorešpondentom

toho istého dňa na jar sa mnoge firmy riadili pokynom z Budapešti a nie z Prahy.

Situácia dr. Šrobára, čes. ministra pre správu Slovenska, bola v týchto chaotických časoch minoračne ľahká. Zo zložitého krasu udalos-tí vyrásťa Maďarská republika rád a krátko po nej z tých istých koreňov na východnom Slovensku aj Slovenská republika rád: bol to vlastne takmer zárodek protifá-skeho štátu, ktorý však nemal predpoklady na dlhsiu životnosť. Potláčený bol vojensky čes. a rumunskou armádou.

Eavecové hnutie bolo však v medzivojno-

všetkých svojich odieľoch. Už v prvých vobrábach na Slovensku ziskali prevahu hlasov socialisti i ked to v krajinu prevážne agrárnej a s minoritné silným vplyvom katoli-cizmu, nito neekakal. Na ziaze l'avice v ja-nuari 1921 v Lubochnej sa zrodila Komunis-tická strana Slovenska a o štyri mesiace neskôr sa na zlúčovacom zjazde KSČ zjedno-tila s českými komunistami. Po dlhé roky, až po rozbitie republiky, boli komunisti — od tovární cez významných umelcov až po parlament — v pozitívnej opozícii voči domácej a zväčša i zahraničnej orientácii štátu.

Národnostné problémy sa postupne premie-nali na sociálne. Veľká hospodárska kriza začiatkom 30. rokov posihla CSR veľmi

drasticky, čo tiež prispiealo k radikálizacií

pracujúcich. Z otrásu sa Európa už nevzpriamňala. V januári 1933 sa v Nemecku dostať k moci Hitler; začala sa nová éra Európy, jedna z najtragickejších v jej dote-rajšej historii.

Juraj Aler

začalo sa to takto. Asi

pred dvoma rokmi Platón

Samsonovič navštívil istú

horúcku rezerváciu a printesol

odtiaľ k rakučímu članoček o

selecionárovi, ktorému sa

podarilo skrížiť horúcku tu-

ra s kozou domácou. Tak pri-

šiel na svet kozotur. Kozotur

Podľa legendy sa popasal medzi

domáčimi kozami a ani sa

mu nesnivalo, akú slávnu

domácnosť mu osud predu-

nevišnovalo, akú slávnu

budúcnosť mu osud predu-

nevišnovalo, akú slávnu

domácnosť mu osud predu-